

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Analiza zasadności wprowadzenia
do polskiego systemu prawnego leasingu praw,
w tym praw na dobrach niematerialnych
lub wynikających z udzielonych licencji
z opracowaniem koncepcji rozwiązań legislacyjnych

prof. ucz. dr hab. Grzegorz Tylec

Prawo prywatne
Warszawa 2022

Spis treści

I. Regulacje prawne dotyczące leasingu w polskim systemie prawnym	5
1. Leasing w prawie cywilnym	5
1.1. Ogólna charakterystyka umowy leasingu	5
1.2. Znaczenie ekonomiczne umowy leasingu	7
1.3. Podmioty umowy leasingu	8
1.4. Prawa i obowiązki stron umowy leasingu	9
2. Umowa leasingu w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz w ustawie o rachunkowości	10
II. Leasing praw oraz praw na dobrach niematerialnych w wybranych systemach prawnych państw obcych oraz w świetle Konwencji UNIDROIT	13
1. Konwencja UNIDROIT o międzynarodowym leasingu finansowym	13
2. Leasing w prawie włoskim	14
3. Leasing w prawie niemieckim	16
4. Leasing w prawie francuskim	19
III. Aktualne stanowisko przedstawicieli doktryny prawa polskiego w kwestii leasingu praw oraz praw na dobrach niematerialnych	24
IV. Propozycje przedstawicieli doktryny polskiego prawa cywilnego w kwestii nowelizacji przepisów Kodeksu cywilnego regulujących umowę leasingu w zakresie leasingu praw oraz praw na dobrach niematerialnych	28
V. Postulaty <i>de lege ferenda</i> dotyczące regulacji prawnych leasingu praw wraz z koncepcją rozwiązań legislacyjnych	31
1. Uwagi wprowadzające	31
2. Projekt nowelizacji przepisów Kodeksu cywilnego, księga trzecia, tytuł XVII ¹ : Umowa leasingu	33
Bibliografia	38

I. Regulacje prawne dotyczące leasingu w polskim systemie prawnym

1. Leasing w prawie cywilnym

1.1. Ogólna charakterystyka umowy leasingu

Leasing w świetle przepisów Kodeksu cywilnego¹ (art. 709¹–709¹⁸) jest umową nazwaną, konsensualną i kausalną, ma charakter dwustronnie zobowiązujący, odpłatny i wzajemny, może zostać zawarty tylko na czas określony. Przepisy regulujące umowę leasingu zostały wprowadzone do polskiego Kodeksu cywilnego ustawą z 26 lipca 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny². W uzasadnieniu wskazanej ustawy wskazano, że tradycyjnie przez pojęcie „leasing” rozumie się umowy polegające na oddaniu rzeczy do korzystania za opłatą. „Według art. 2A § 103(1)(j) jednolitego kodeksu handlowego USA (dalej zwanego w skrócie «j.k.h. USA») leasing polega na przyznaniu za wynagrodzeniem prawa do posiadania i używania towarów przez oznaczony czas”³.

W ramach tak rozumianego leasingu wyodrębniono leasing finansowany i leasing konsumencki. W leasingu finansowanym finansujący nabywa własność rzeczy, a korzystający akceptuje warunki ich nabycia przez finansującego. Leasing konsumencki zawierany jest przez podmiot profesjonalnie, zawodowo trudniący się zawieraniem umów z osobami, które używają rzeczy w celach niezwiązanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. Jak wskazano we wspomnianym uzasadnieniu: „W nauce ekonomii i prawa Europy kontynentalnej nawiązuje się coraz rzadziej do przyjętej w USA ogólnej definicji leasingu twierdząc, iż dotyczy ona leasingu w znaczeniu nazbyt szerokim, a jej przydatność do stosowania i stania się prawem jest znikoma, ponieważ obejmuje ona wiele różnych zjawisk ekonomicznych

¹ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1360); dalej: k.c.

² Dz.U. z 2000 r. Nr 74, poz. 857.

³ Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, Sejm III kadencji, druk sejmowy nr 1699.

i prawnych. [...] Analiza polskiej praktyki leasingu i poglądów wyrażanych w polskiej nauce prawa uprawnia do podzielenia powyższego poglądu również w świetle prawa polskiego. Nowym zjawiskiem zobowiązaniowym, które wymaga odrębnego uregulowania w zmienionym kodeksie cywilnym, jest zatem jedynie leasing finansowany, w znaczeniu zaproponowanym w art 709¹ projektu”.

Umowa leasingu w polskim Kodeksie cywilnym została ukształtowana jako szczególny rodzaj umowy o korzystanie z rzeczy, która w swej konstrukcji zbliżona jest do umowy najmu i umowy dzierżawy. Z tego względu przepisy o umowie leasingu zostały umiejscowione za przepisami o najmie i dzierżawie. Zgodnie z art. 709¹ k.c.: „Przez umowę leasingu finansujący zobowiązuje się, w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa, nabyć rzecz od oznaczonego zbywcy na warunkach określonych w tej umowie i oddać tę rzecz korzystającemu do używania albo użytkowania i pobierania pożytków przez czas oznaczony, a korzystający zobowiązuje się zapłacić finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenie pieniężne, równe co najmniej cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego”.

Zdaniem K. Kopaczyńskiej-Pieczniak: „W świetle art. 709¹ k.c. do *essentialia negotii* umowy leasingu należy zaliczyć:

- 1) zobowiązanie finansującego do nabycia rzeczy od oznaczonego zbywcy i na warunkach określonych w umowie leasingu;
- 2) zobowiązanie finansującego do oddania rzeczy korzystającemu do używania albo do użytkowania i pobierania pożytków przez czas oznaczony;
- 3) zobowiązanie korzystającego do zapłaty w umówionych ratach wynagrodzenia pieniężnego, równego co najmniej cenie bądź wynagrodzeniu z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego”⁴.

Konstrukcja umowy leasingu w Kodeksie cywilnym ukształtowana jest więc w taki sposób, że do obowiązków finansującego należy nabycie, w ramach prowadzonego przez niego przedsiębiorstwa, prawa własności (lub prawa użytkowania wieczystego) rzeczy, od zbywcy i oddanie jej do używania korzystającemu przez czas oznaczony⁵. Obowiązkiem korzystającego jest zaś zapłata na rzecz finansującego, w częściach, ceny lub ceny i wynagrodzenia z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego. W umowie leasingu pozycję korzystającego z rzeczy należy określić jako pozycję posiadacza zależnego rzeczy (art. 336 k.c.). Wymóg „nabycia” przedmiotu leasingu wyrażony w treści art. 709¹ k.c. wyłącza możliwość takiej konstrukcji prawnej umowy leasingu, w której finansujący jedynie odda do korzystania leasingobiorcy przedmiot leasingu, samemu nie stając się jej właścicielem. Przepisy stanowią, że umowa leasingu powinna być zawarta na piśmie pod rygorem nieważności.

⁴ K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeksowe umowy handlowe*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014, LEX, rozdział 5: Umowa leasingu.

⁵ W tym zakresie obowiązek finansującego jest taki sam jak obowiązek komisantą, przewoźnika i spedytora.

Wyróżnia się następujące rodzaje umowy leasingu:

- leasing finansowy, który charakteryzuje się tym, że finansujący otrzymuje zwrot wartości sfinansowanego przedmiotu leasingu;
- leasing operacyjny charakteryzujący się tym, że umożliwia korzystanie z tej samej rzeczy przez więcej niż jedną osobę;
- leasing pośredni, w którym finansujący nabywa przedmiot leasingu od osoby trzeciej;
- leasing bezpośredni, w którym finansujący jest jednocześnie wytwórcą rzeczy;
- leasing zwrotny, który charakteryzuje się tym, że korzystający przenosi na rzecz finansującego prawo własności rzeczy, aby następnie nabyć w ramach umowy leasingu jedynie prawo do jej używania.

1.2. Znaczenie ekonomiczne umowy leasingu

Znaczenie ekonomiczne leasingu sprowadza się głównie do funkcji kredytowej, ponieważ korzystający uzyskuje możliwość korzystania z rzeczy, w zamian za co spełnia swe świadczenie wzajemne (wynagrodzenie pieniężne) na rzecz finansującego w częściach i w konsekwencji później niż spełnione zostaje wzajemne świadczenie finansującego⁶. Finansujący, mimo że nabywa rzecz i staje się jej właścicielem, nie jest zainteresowany ani jej używaniem, ani pobieraniem pożytków. Finansujący odzyskuje koszty nabycia rzeczy stopniowo, w częściach, dzięki opłatom wynagrodzenia pieniężnego, których dokonuje na jego rzecz użytkownicy. Świadczenie korzystającego jest świadczeniem spłacanym w częściach, nie zaś świadczeniem okresowym, jak np. czynsz najmu lub dzierżawy. Zwykle finansujący domaga się od korzystającego wyższej kwoty niż wydał na nabycie rzeczy. Jest to zrozumiałe z uwagi na to, że domagając się wyższej kwoty, finansujący pokrywa w ten sposób koszt zainwestowanego kapitału. W opisywanej konstrukcji prawnej istotne jest, z punktu widzenia interesów ekonomicznych korzystającego, że nie jest on zmuszony do zainwestowania swojego kapitału w celu nabycia uprawnień do używania rzeczy, ale może zakładać, że zysk, który osiągnie, używając rzecz lub używając i pobierając pożytki z rzeczy, przewyższy wynagrodzenie, które będzie zobowiązany zapłacić na rzecz finansującego. Środki na zapłatę wynagrodzenia korzystający gromadzi m.in. dzięki korzystaniu z rzeczy. Jedną z głównych funkcji leasingu jest więc funkcja kredytowa. Generalnie korzystający nie jest zainteresowany nabyciem prawa własności rzeczy, a jedynie możliwością jej używania w sposób, który pozwoli na rozłożenie w czasie zapłaty za jej używanie. Umowa leasingu może jednak zawierać opcję nabycia prawa własności przedmiotu leasingu po oznaczonym okresie jego używania. Nie

⁶ Na temat funkcji ekonomicznej umowy leasingu por. R. Adamus, *Roszczenia finansującego z tytułu ustania niewykonanej przez korzystającego umowy leasingu*, [w:] 50 lat kodeksu cywilnego, red. P. Stec, M. Załucki, Warszawa 2015, LEX, pkt 2: Istota umowy leasingu.

jest to jednak element konstytuujący opisywany stosunek prawny, tego rodzaju zastrzeżenie traktowane jest jako *accidentalia negotii* tego rodzaju umowy. Strony, zawierając umowę leasingu, powinny uzgodnić, kto będzie zbywcą rzeczy oraz jaka będzie treść umowy, którą finansujący ma zawrzeć ze zbywcą rzeczy. Dopuszczalne jest także rozwiązanie, w którym finansujący nabędzie rzecz od korzystającego, aby oddać mu ją następnie do używania (tzw. leasing zwrotny, *sale and lease back*)⁷. W tym miejscu należy zasygnalizować, że dopuszczalność tego rodzaju rozwiązania, którym jest tzw. leasing zwrotny, jest szczególnie istotna z punktu widzenia przedstawionych poniżej rozwiązań prawnych umożliwiających zawieranie umów podobnych do umowy leasingu, których przedmiotem są prawa na dobrach niematerialnych.

Skutkiem umowy leasingu jest więc to, że korzystający nabywa uprawnienie do używania rzeczy, której właścicielem jest finansujący (uprawnienie do używania cudzej rzeczy upodabnia leasing do najmu). Możliwa jest także sytuacja, w której korzystający nabędzie uprawnienie do używania i pobiera pożytków rzeczy, której właścicielem jest finansujący (uprawnienie do używania i pobierania pożytków cudzej rzeczy upodabnia leasing do umowy dzierżawy).

Popularność instytucji leasingu wynika w dużej mierze z korzyści podatkowych, które daje tego rodzaju forma prawna. W odniesieniu bowiem do leasingu przepisy prawa podatkowego wprowadziły wyjątek od zasady, że amortyzacji podatkowej może dokonywać tylko właściciel rzeczy i umożliwiły dokonywanie tego rodzaju odpisów amortyzacyjnych korzystającym (leasingobiorcom), czyli podmiotom, które jedynie używają przedmiot leasingu, nie będąc jego właścicielem. Z punktu widzenia prawa podatkowego oraz ustawy o rachunkowości⁸ przedmiot leasingu, który nie jest przedmiotem własności korzystającego (leasingobiorcy), może być traktowany jako jego składnik majątkowy i może podlegać amortyzacji podatkowej. Zagadnienie to zostanie rozwinięte w dalszej części.

1.3. Podmioty umowy leasingu

Stronami umowy leasingu są finansujący oraz korzystający. Nie jest stroną umowy leasingu zbywca rzeczy będącej przedmiotem umowy leasingu, z którym finansujący zawiera umowę. Zbywca rzeczy jest jedynie stroną umowy zawieranej z finansującym, powiązanej z umową leasingu. Pomiędzy zbywcą a korzystającym nie powstaje stosunek prawny, jednakże zbywcę

⁷ Leasing zwrotny jako dozwolony jest powszechnie akceptowany przez większość doktryny – por. J. Brol, *Umowa leasingu*, Warszawa 2002, s. 44; M. Pazdan, [w:] *Kodeks cywilny*, t. 2, *Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2015, s. 317; J. Poczobut, [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, t. 8, *Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, red. J. Panowicz-Lipska, Warszawa 2011, s. 250; odmiennie w tej materii jednak wypowiedział się W. Dubis, [w:] *Kodeks cywilny*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2017, s. 1117.

⁸ Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 217 ze zm.); dalej: u.r.

z korzystającym w pewnym zakresie wiążą prawa i obowiązki wynikające z odpowiedzialności za wady przedmiotu leasingu (por. art. 709⁸ § 2 k.c.)⁹. Zbywca rzeczy może być jednocześnie podmiotem korzystającym, jak bowiem wcześniej wskazano, powszechnie dopuszcza się konstrukcję leasingu zwrotnego, w którym finansujący nabywa rzecz od korzystającego tylko po to, aby oddać mu ją do korzystania w ramach umowy leasingu. Podmiotem finansującym, jak wynika z treści art. 709¹ k.c., może być tylko przedsiębiorca prowadzący przedsiębiorstwo, w którego zakresie działalności mieści się działalność leasingowa. Oznacza to, że finansującym musi być osoba fizyczna, osoba prawna bądź jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, ale posiadająca zdolność prawną, która prowadzi działalność gospodarczą, w ramach której prowadzona jest działalność leasingowa. W sytuacji gdy osoba niebędąca przedsiębiorcą lub nieprowadząca przedsiębiorstwa leasingowego zawrze umowę leasingu, umowę taką należy traktować jako umowę nienazwaną, do której zastosowanie znajdą w kwestiach nieuregulowanych umownie przepisy Kodeksu cywilnego o leasingu. Korzystającym z kolei może być każdy podmiot prawa cywilnego (konsument oraz przedsiębiorca).

1.4. Prawa i obowiązki stron umowy leasingu

Przedmiotem umowy leasingu są określone przepisami prawa i obowiązki stron. Do obowiązków finansującego należy:

- 1) nabycie prawa własności (lub użytkowania wieczystego) rzeczy od oznaczonego zbywcy, na warunkach określonych w umowie leasingu;
- 2) wydanie korzystającemu nabytej rzeczy wraz z dokumentacją;
- 3) zawiadomienie korzystającego o przeniesieniu własności rzeczy, jeżeli takowa zmiana nastąpiła;
- 4) przeniesienie własności rzeczy, po upływie określonego terminu, na korzystającego, o ile umowa tak stanowi.

Do obowiązków korzystającego należy:

- 1) zapłata wynagrodzenia na rzecz finansującego;
- 2) utrzymanie rzeczy w należytych stanie;
- 3) ponoszenie ciężarów związanych z posiadaniem rzeczy;
- 4) należyte używanie rzeczy i pobieranie z niej pożytków;
- 5) umożliwienie sprawdzenia rzeczy przez finansującego;
- 6) nieczynienie zmian lub modyfikacji rzeczy;
- 7) zakaz oddawania rzeczy osobie trzeciej do używania;
- 8) zawiadamianie finansującego o istotnych kwestiach dotyczących przedmiotu leasingu;

⁹ K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeks cywilny*, t. 3, *Zobowiązania. Część szczególna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014, s. 507.

- 9) zwrot rzeczy po ustaniu umowy, o ile umowa nie przewidywała nabycia rzeczy przez korzystającego.

Uprawnienia finansującego sprowadzają się do:

- 1) pobierania wynagrodzenia od korzystającego;
- 2) kontrolowania stanu rzeczy oddanej do używania korzystającemu;
- 3) korzystania z ustawowego prawa zastawu.

Uprawnienia korzystającego polegają na:

- 1) możliwości używania rzeczy albo używania jej i pobierania jej pożytków;
- 2) możliwości zapłaty rat wynagrodzenia przed terminem płatności;
- 3) możliwości nabycia własności rzeczy po ustaniu umowy, jeżeli umowa tak stanowi¹⁰.

Przedmiot świadczenia w umowie leasingu (tzw. przedmiot leasingu) może być wyłącz- nie rzecz w rozumieniu art. 45 k.c. (rzecz ruchoma, nieruchomości) oraz prawo użytkowania wieczystego.

2. Umowa leasingu w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz w ustawie o rachunkowości

Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych¹¹ w art. 23a pkt 1 stwierdza, że przez umowę leasingu „rozumie się umowę nazwaną w kodeksie cywilnym, a także każdą inną umowę, na mocy której jedna ze stron, zwana dalej «finansującym», oddaje do odpłatnego używania albo używania i pobierania pożytków na warunkach określonych w ustawie drugiej stronie, zwanej dalej «korzystającym», podlegające amortyzacji środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne, a także grunty oraz prawo wieczystego użytkowania gruntów”.

Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych¹² w treści art. 17a pkt 1 zawiera tak samo brzmiącą regulację prawną: przez umowę leasingu rozumie się „umowę nazwaną w kodeksie cywilnym, a także każdą inną umowę, na mocy której jedna ze stron, zwana dalej «finansującym», oddaje do odpłatnego używania albo używania i pobierania pożytków na warunkach określonych w ustawie drugiej stronie, zwanej dalej «korzystającym», podlegające amortyzacji środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne, a także grunty oraz prawo wieczystego użytkowania gruntów”

Na gruncie ustawy o rachunkowości do zagadnień leasingu odnosi się regulacja prawna zawarta w art. 3 ust. 4 i 5. Zgodnie z art. 3 ust. 4 u.r.: „Jeżeli jednostka przyjęła do używania

¹⁰ Por. K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeksowe...* (2014), rozdział 5: Umowa leasingu.

¹¹ Tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 1128 ze zm.

¹² Tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 1800 ze zm.

obce środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne na mocy umowy, zgodnie z którą jedna ze stron, zwana dalej «finansującym», oddaje drugiej stronie, zwanej dalej «korzystającym», środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne do odpłatnego używania lub również pobierania pożytków na czas oznaczony, środki te i wartości zalicza się do aktywów trwałych korzystającego, jeżeli umowa spełnia co najmniej jeden z następujących warunków: [...]”.

Zgodnie z art. 3 ust. 5 u.r.: „W przypadku spełnienia co najmniej jednego z warunków określonych w ust. 4, oddane do używania korzystającemu środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne zalicza się u finansującego do aktywów finansowych odpowiednio jako inne długoterminowe bądź krótkoterminowe aktywa”.

Spełnienie jednego z warunków wymienionych w art. 3 ust. 4 u.r. oznacza, że umowa ma charakter umowy leasingu finansowego. Umowy, które nie są zaliczane do leasingu finansowego, są umowami leasingu operacyjnego. Umowa leasingu operacyjnego polega na przekazaniu przez finansującego składnika majątku do używania lub pobierania pożytków w zamian za opłaty. Natomiast finansujący dokonuje odpisów amortyzacyjnych od przedmiotu leasingu¹³. Regulacje ustawy o rachunkowości uzupełnia zaktualizowany Krajowy Standard Rachunkowości (KSR) nr 5 „Leasing, najem i dzierżawa” przyjęty uchwałą nr 13/2018 Komitetu Standardów Rachunkowości z 10 kwietnia 2018 r. w sprawie przyjęcia aktualizacji Krajowego Standardu Rachunkowości Nr 5 „Leasing, najem i dzierżawa”¹⁴ stanowiący załącznik do rozporządzenia Komisji (WE) nr 1126/2008 z 3 listopada 2008 r. przyjmującego określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady¹⁵.

Na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych termin „umowa leasingu” jest szerszy niż jego ujęcie w przepisach Kodeksu cywilnego i obejmuje oprócz umowy nazwanej (umowy leasingu) także inne konstrukcje prawa cywilnego dotyczące odpłatnego korzystania lub korzystania i pobierania pożytków, do których należy zaliczyć umowę dzierżawy, najmu, umowę użytkowania oraz różne rodzaje umów nienazwanych zawieranych na podstawie zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.). W prawie podatkowym leasing rozumiany jest więc szerzej niż na gruncie Kodeksu cywilnego, może on bowiem dotyczyć oprócz rzeczy materialnych także innych środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych, o ile tylko te podlegają amortyzacji.

Podobne wnioski można wyciągnąć z przepisów ustawy o rachunkowości, co prawda ten akt prawny nie posługuje się terminem „umowa leasingu”, ale zawiera opis konstrukcji prawnej, która jest zbliżona do umowy leasingu w rozumieniu przepisów prawa podatkowego.

¹³ W. Gos, K. Trzpięta, *Leasing według ustawy o rachunkowości*, ABC, LEX, pkt 1.

¹⁴ Zob. komunikat Ministra Finansów z 28 czerwca 2018 r. w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia aktualizacji Krajowego Standardu Rachunkowości Nr 5 „Leasing, najem i dzierżawa” (Dz.Urz. MF z 2018 r. poz. 77).

¹⁵ Dz.Urz. UE L 320 z 2008 r., s. 1.

Ustawa o rachunkowości stanowi bowiem w art. 3 ust. 4 o sytuacji, w której „jednostka przyjęła do używania obce środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne na mocy umowy, zgodnie z którą jedna ze stron, zwana dalej «finansującym», oddaje drugiej stronie, zwanej dalej «korzystającym», środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne do odpłatnego używania lub również pobierania pożytków na czas oznaczony [...]”. Tak ujęta definicja pokrywa się więc z ujęciem leasingu w przepisach prawa podatkowego.

Analiza przedstawionych wyżej uregulowań prawnych pozwala stwierdzić, że zarówno w prawie podatkowym, jak i na gruncie ustawy o rachunkowości istnieje możliwość objęcia konstrukcją leasingu praw, w tym m.in. praw na dobrach niematerialnych. Jedynym ograniczeniem w tej kwestii może być to, aby aktywa tego rodzaju mogły podlegać amortyzacji.

II. Leasing praw oraz praw na dobrach niematerialnych w wybranych systemach prawnych państw obcych oraz w świetle Konwencji UNIDROIT

1. Konwencja UNIDROIT o międzynarodowym leasingu finansowym

W dniu 28 maja 1988 r. w Ottawie podpisana została stworzona przez Międzynarodowy Instytut Unifikacji Prawa Prywatnego z siedzibą w Rzymie Konwencja UNIDROIT o międzynarodowym leasingu finansowym. W preambule tego aktu prawnego wskazano przyczyny stworzenia konwencji, do których należały m.in.: potrzeba usunięcia niektórych przeszkód prawnych w międzynarodowym leasingu finansowym sprzętu, przy jednoczesnym zachowaniu sprawiedliwej równowagi interesów między różnymi stronami transakcji, potrzeba zwiększenia dostępności międzynarodowego leasingu finansowego oraz potrzeba sformułowania pewnych jednolitych zasad odnoszących się przede wszystkim do cywilnoprawnych i handlowych aspektów międzynarodowego leasingu finansowego¹⁶.

W kontekście problemu badawczego, który jest przedmiotem niniejszej ekspertyzy, należy odnieść się do kwestii uregulowania przez konwencję zagadnienia „przedmiotu leasingu” i odpowiedzieć na pytanie, czy dopuszcza ona leasing praw. W powyższym kontekście istotna wydaje się analiza art. 1 pkt a konwencji, zgodnie z którym:

„Niniejsza Konwencja reguluje transakcję leasingu finansowego, o której mowa w ust. 2, w której jedna strona (leasingodawca),

(a) na podstawie specyfikacji innej strony (najemcy), zawiera umowę ze stroną trzecią (dostawcą), na mocy której leasingodawca nabywa urządzenia, dobra inwestycyjne lub inny sprzęt (wyposażenie) na zatwierdzonych warunkach przez najemcę w zakresie, w jakim dotyczą jego interesów, [...]”¹⁷.

¹⁶ Zob. <https://www.unidroit.org/instruments/leasing/convention/> (dostęp: 13 października 2022 r.); wszystkie tłumaczenia w tekście pochodzą od autora.

¹⁷ „This Convention governs a financial leasing transaction as described in paragraph 2 in which one party (the lessor), (a) on the specifications of another party (the lessee), enters into an agreement (the supply agreement) with a third party (the supplier) under which the lessor acquires plant, capital goods or other equipment (the equipment) on terms approved by the lessee so far as they concern its interests, [...]”.

Ze wskazanego fragmentu definicji leasingu w rozumieniu konwencji wynika, że jego przedmiotem mogą być: urządzenia, dobra inwestycyjne lub inny sprzęt. W pojęciu „dobra inwestycyjne” można co prawda umiejscowić prawa na dobrach niematerialnych z takim jednak zastrzeżeniem, że powinny one zostać „nabyte” przez leasingobiorcę. Wyartykułowany w treści konwencji wymóg „nabycia” przedmiotu leasingu wyłącza więc z konwencyjnej definicji leasingu sytuacje, w których leasingodawca nie nabywa prawa, ale jedynie uzyskuje możliwość ograniczonego korzystania z praw na dobrach niematerialnych na podstawie licencji.

Konwencję podpisały następujące państwa: Belgia (21 grudnia 1990 r.), Republika Czeska (16 maja 1990 r.), Finlandia (30 listopada 1990 r.), Francja (7 listopada 1989 r.), Ghana (28 maja 1988 r.), Gwinea (28 maja 1988 r.), Włochy (13 grudnia 1990 r.), Maroko (4 lipca 1988 r.), Nigeria (28 maja 1988 r.), Panama (31 grudnia 1990 r.), Filipiny (28 maja 1988 r.), Republika Słowacji (16 maja 1990 r.), Tanzania (28 maja 1988 r.), Stany Zjednoczone Ameryki (28 grudnia 1990 r.). Można więc zakładać, że w wymienionych krajach uregulowanie prawne leasingu powiela rozwiązania przyjęte w konwencji. Potwierdzają to opisane poniżej rozwiązania przyjęte w prawie włoskim i francuskim.

2. Leasing w prawie włoskim

Do 2017 r. we Włoszech brak było regulacji prawnej dotyczącej umowy nazwanej, którą był leasing. Do tego czasu umowy tego rodzaju były konstruowane w oparciu o zasadę swobody umów i traktowane jako jedna z odmian umowy najmu (art. 1571 włoskiego kodeksu cywilnego)¹⁸. Ustawa z 4 sierpnia 2017 r., n.o. 124¹⁹ wprowadziła do włoskiego porządku prawnego konstrukcję umowy nazwanej leasingu²⁰, którą określono jako umowę, na mocy której bank lub pośrednik finansowy wpisany do rejestru zobowiązuje się nabyć lub zlecić budowę środka trwałego według wyboru i według wskazań korzystającego, który przejmuje na siebie wszelkie ryzyko, w tym jego pogorszenia, i udostępni go na określony czas za określoną opłatą uwzględniającą zakup lub cenę budowy i czas trwania umowy. Po wygaśnięciu umowy korzystający ma prawo nabyć własność mienia za z góry ustaloną cenę lub, w przypadku nieskorzystania z tego prawa, ma obowiązek jego zwrotu.

¹⁸ Por. P. Belloni-Peressutti, [w:] *Commentario breve al codice civile*, red. G. Cian, A. Trabucchi, Milani 2004, s. 1560 cytuję za W. Borysiak, [w:] W. Borysiak, M. Grochowski, J. Sadowski, *Umowy o korzystanie z rzeczy – najem, dzierżawa, leasing*, Warszawa 2016, LEX, rozdział 4, pkt 4.8. Włochy.

¹⁹ <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:2017-08-04;124> (dostęp: 2022-08-23).

²⁰ V. Buonaguidi, *Il contratto di leasing. Inquadramento normativo e prassi giurisprudenziale con riferimento ai rapporti bancari*, <https://cdn.avvocato360.it/904fcd52-109d-4964-ab94-6476b3cbceb0/1beb4223-11f5-46c8-b-189-71af5b1daa62/Il-contratto-di-leasing.pdf> (dostęp: 13 października 2022 r.).

Paragraf 136 art. 1 ustawy z 4 sierpnia 2017 r. definiuje leasing jako:

„Per locazione finanziaria si intende il contratto con il quale la banca o l’intermediario finanziario iscritto nell’albo di cui all’articolo 106 del testo unico di cui al decreto legislativo 1° settembre 1993, n. 385, si obbliga ad acquistare o a far costruire un bene su scelta e secondo le indicazioni dell’utilizzatore, chene assume tutti i rischi, anche di perimento, e lo fa mettere a disposizione per un dato tempo verso un determinato corrispettivo che tiene conto del prezzo di acquisto o di costruzione e della durata del contratto. Alla scadenza del contratto l’utilizzatore ha diritto di acquistare la proprietà del bene ad un prezzo prestabilito ovvero, in caso di mancato esercizio del diritto, l’obbligo di restituirlo”.

„Przez leasing finansowy rozumiemy umowę, w której bank lub pośrednik finansowy zarejestrowany w rejestrze, o którym mowa w art. 106 ustawy skonsolidowanej zgodnie z dekretem z mocą ustawy z 1 września 1993 r., nr 385, jest zobowiązany do zakupu lub budowy aktywów według wyboru i zgodnie ze wskazaniami użytkownika, który bierze na siebie wszelkie ryzyko, w tym m. in. zaginięcia, i ma na celu: korzystanie przez określony czas za określoną opłatą, która uwzględnia cenę zakupu lub budowy oraz czas trwania kontraktu. Po wygaśnięciu umowy użytkownik ma prawo nabyć własność składnika aktywów za z góry ustaloną cenę lub, w przypadku nieskorzystania z tego prawa, obowiązek zwrotu”²¹.

²¹ Na temat leasingu w prawie włoskim por. R. Clarizia, *La locazione finanziaria (financial leasing) come contratto con causa di finanziamento*, Il Tremisse, 1975, nr 19; R. Clarizia, *La locazione finanziaria*, Nuova giur. civ. comm., 1985, II, s. 35; R. Clarizia, *La Cassazione, la locazione finanziaria e i contratti di finanziamento*, Riv. it. leasing, 1986, s. 348; R. Clarizia, *I contratti per il finanziamento dell’impresa: mutuo di scopo, leasing, factoring*, [w:] *Trattato di diritto commerciale*, red. V. Buonocore, Torino, 2002, s. 144; R. Clarizia, *Contratti di leasing*, [w:] *I contratti del mercato finanziario*, red. E. Gabrielli, R. Lenet, *Trattato dei contratti*, red. P. Rescigno, E. Gabrielli Torino, 2004, s. 311; G. De Nova, *Il contratto di leasing*, Milano, 1995; V. Buonocore, A. Fantozzi, M. Alderighi, G. Ferrarini, *Il leasing, profili privatistici e tributari*, Milano, 1975; G. Ferranini, *La locazione finanziaria*, Milano, 1977; G. Ferranini, *Problemi della locazione finanziaria: esperienze giurisprudenziali e prassi contrattuale in Italia e all’estero*, [w:] *Nuovi tipi contrattuali e tecniche di redazione nella pratica commerciale. Profili comparatistici*, red. P. Verrucoli, Milano, 1978, s. 119; V. Calandra Bonauro, *Orientamenti della dottrina in tema di locazione finanziaria*, Riv. dir. civ., 1978, II, s. 183; E.M. Leo, *L’essenza del credito e il leasing finanziario*, Riv. soc., 1978, s. 72; G. Gabrielli, *Sulla funzione del leasing*, Riv. dir. civ., 1979, II, s. 455 i n.; A. Frignani, *Il leasing verso una disciplina legislativa completa*, Giur. it., 1983, s. 369 i n.; A. Frignani, *La locazione finanziaria negli ordinamenti di civil e di common law*, Riv. it. leasing, 1988, s. 19; F. Santoro Passarelli, *Variazioni civilistiche sul*, Riv. trim. dir. e proc. civ., 1984, s. 676; G. Sbisà, D. Velo, *La giurisprudenza sul leasing in Europa*, Milano, 1984; G. Caselli, *Leasing*, Contr. e impr., 1985, s. 213; A. Barengi, *Osservazioni in tema di leasing*, Giur. comm., 1985, II, s. 158 i n.; A.M. Marchio, *Atipicità e funzione economica del leasing*, Giur. it., 1985, s. 1143; M. Bussani, *Locazione finanziaria*, Riv. dir. civ., 1986, II, s. 585; F. Giorgiani, *Riflessioni sul contratto di leasing e fallimento dell’*, Riv. it. leasing, 1986, s. 15; A. Munari, *Il leasing come contratto atipico di durata*, Foro pad., 1986, I, s. 319; F. Chiomenti, *Il leasing, il Tribunale di Milano e Donna Prassede*, Riv. dir. comm., 1980, s. 282 i n.; F. Chiomenti, *Il leasing finanziario e le scuole giuridiche ortopediche*, Riv. dir. comm., 1988, II, s. 94 i n.; A. Luminoso, *Natura del leasing e oggetto dello scambio*, Riv. it. leasing, 1987, s. 525; M.R. La Torre, *La natura giuridica del leasing secondo la Corte costituzionale*, Giur. it., 1988, s. 727; N. Lipari, *Leasing e vendita con patto di riservato dominio alla luce dei recenti orientamenti giurisprudenziali*, [w:] *Sviluppi e nuove prospettive della disciplina del leasing e del factoring in Italia*, red. A. Munari, Milano, 1988, s. 67; F. Denozza, *Aspetti negoziali del leasing*, [w:] AA.VV., *Il leasing*

Jak wskazano we włoskim piśmiennictwie prawniczym oraz orzecznictwie sądowym, leasing praw, w tym m.in. praw na dobrach niematerialnych, możliwy jest jedynie w ramach dopuszczalnej w prawie włoskim konstrukcji leasingu zwrotnego²². Także praktyka obrotu prawnego potwierdza, że do leasingu praw na dobrach niematerialnych wykorzystywana jest we Włoszech konstrukcja leasingu zwrotnego. Jak wskazują przedstawiciele doktryny prawa włoskiego, konstrukcja leasingu zwrotnego jest stosowana do praw własności intelektualnej²³ szczególnie w odniesieniu do znaków towarowych, ale zostały także odnotowane przypadki leasingu utworów kinematograficznych²⁴.

3. Leasing w prawie niemieckim

W prawie niemieckim brak jest normatywnej definicji pojęcia „leasing”. Prawo cywilne nie reguluje umowy nazwanej leasingu, umowy tego rodzaju konstruowane są w oparciu o funkcjonującą na gruncie niemieckiego kodeksu cywilnego zasadę swobody umów²⁵. Przyjmuje się, że cywilnoprawna konstrukcja umowy jest punktem odniesienia do dokonywania ocen

verso gli anni '90: fra realtà negoziale e prospettive di cambiamento, Brescia, 1988, s. 17; G. Alpa, *Qualificazione dei contratti di leasing e di factoring e suoi effetti nella procedura fallimentare*, Nuova giur. civ. comm., 1988, II, s. 370; A. Violante, *La individuazione della disciplina*, Napoli, 1988; V. Zeno Zencovich, *Il la causa di finanziamento: una confutazione grafica*, Foro it., 1988, I, c. 2329; M. Bussani, P. Cendon, *I contratti nuovi. Casi e materiali di dottrina e di giurisprudenza. Leasing, factoring, franchising*, Padova, 1989, s. 7; S. Monticelli, *Leasing*, in *Banca, borsa e tit. cred.*, 1989, II, s. 92 i n.; N. Corbo, *Autonomia privata e causa di finanziamento*, Milano, 1990; R. Pardolesi, *Leasing finanziario: si ricomincia da due*, Foro it., 1990, I, s. 474 i n.; D. Velo (red.), *Il leasing: manuale sugli aspetti giuridici, economici e fiscali*, Roma, 1991; M. Gorgoni, *Sulla qualificazione giuridica del leasing*, Riv. not., 1993, s. 468 i n.; F. Vassallo Paleologo, *I contratti di locazione finanziaria*, Padova, 1994; D. Purcaro, *La locazione finanziaria. Leasing*, Padova, 1998; N. Visalli, *La problematica del leasing finanziario come tipo contrattuale*, Riv. dir. civ., 2000, s. 643 i n.; G. Lener, *La qualificazione del leasing fra contratto plurilaterale ed «operazione giuridica»*, Studium iuris, 2001, s. 1152 i n.; M. Imbrenda, *Leasing e lease back*, [w:] Tratt. dir. civ., del Consiglio nazionale del Notariato, red. P. Perlingieri, Napoli, 2008; V. Viti, *La locazione finanziaria tra tipicità legale e sottotipi*, Roma, 2018.

²² Por. Cass. 21 luglio 2004, n. 13580, Banca Agrileasing Spa c. N.I. Srl, in *Studium iuris* 2004, II, s. 1581; P. Gallo, *Contratto e buona fede, Buona fede in senso oggettivo e trasformazioni del contratto*, Utet, Torino, 2014, s. 161; por. także orzeczenie Włoskiego Sądu Kasacyjnego w sprawie 21042/2017.

²³ Por. G. Capo, *I finanziamenti bancari garantiti da IP*, AIDA, 2009, s. 19; Cass. 28 gennaio 2015, n. 1625, Unicredit Leasing s.p.a. c. Fallimento Moretoni s.p.a., Giur. It. 2015, III, pp. 2341; E. Cotta Ramusino, *Valutazione e Valorizzazione dei titoli di proprietà industriale per l'autofinanziamento, l'access al credito e al capitale di rischio*, 2008/2009, s. 165, https://www.to.camcom.it/sites/default/files/chi-siamo/11362_CCIAATO_16112010.pdf (dostęp: 13 października 2022 r.).

²⁴ M. Maggiolo, *Le garanzie nel credito cinematografico*, AIDA, 2009, s. 153; IP Rights and Loan Financing: European Perspective, s. 2, http://techlaw.org/wp-content/uploads/2011/05/110426_IP-rights-and-loan-financing_1.pdf (dostęp: 13 października 2022 r.).

²⁵ L. Perridon, M. Steiner, *Finanzwirtschaft der Unternehmung*, München 1993, s. 368; G. Wohle, *Betriebswirtschaftliche Steuerlehre*, Bd. I 2, Hb. 7, München 1992, s. 312; J. Koch, [w:] *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 3. Schuldrecht: Besonderer Teil I*, red. W. Krüger, H.P. Westermann, München 2012, *Finanzierungsleasing*, nb 26, s. 996–997; M. Stoffels, [w:] *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse. Leasing (Leasingsrecht)*, red. D. Kaiser, Berlin 2014, nb 71, s. 48–49; Co do różnych rodzajów leasingu por. W. Heintzmann, [w:] *Soergel Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 8. Schuldrecht 6 (§§ 535–610)*, red. H.W. Eckert, Stuttgart 2007, wprowadzenie przed § 535,

z perspektywy prawa rachunkowego, gdzie można odnaleźć zasady dotyczące ujmowania leasingu w księgach rachunkowych oraz jego konsekwencje²⁶. Rozstrzygnięcie o tym, kto może amortyzować przedmiot leasingu, rozliczać jego koszty oraz w jaki sposób należy to czynić, zależy więc od cywilnoprawnej konstrukcji umowy, a w szczególności uregulowania aspektu własności prawnej i ekonomicznej oraz okresu użytkowania przedmiotu leasingu. Ponieważ leasingobiorca ma prawo korzystania z przedmiotu leasingu przez czas trwania umowy, ale własność przedmiotu zawsze pozostaje przy leasingodawcy, za podstawę do rozstrzygnięć dotyczących tego, kto i na jakich zasadach może amortyzować i rozliczać jego koszty, wykorzystuje się zapisy bilansu podatkowego²⁷.

W niemieckiej literaturze prawniczej leasing opisuje się jako *terminus technicus* prawa umów, który odnosi się do prawnie ustandaryzowanej umowy nienazwanej, którą charakteryzuje się jako umowę kreującą zobowiązanie ciągłe podobne do najmu (por. §§ 535 ff. BGB) czy dzierżawy (por. §§ 581 ff. BGB), często opisuje się go, wskazując na jego podobieństwa lub różnice w odniesieniu do umowy najmu lub umowy dzierżawy. W piśmiennictwie wskazuje się, że umowa leasingu nie jest uregulowana prawem, jest to raczej umowa *sui generis*, która jednak ma silne odniesienia do umowy najmu, i może być konstruowana w wielu różnych konfiguracjach. W doktrynie niemieckiej leasing nazywany jest często atypową umową najmu rzeczy²⁸. Charakteryzując opisywaną konstrukcję prawną, wskazuje się, że przy leasingu – podobnie jak w umowie najmu czy dzierżawy – najemca lub dzierżawca zobowiązuje się do płacenia czynszu (stawki opłaty leasingowej), w zamian za co otrzymuje prawo do korzystania z przedmiotu najmu lub dzierżawy. Odmienne niż może mieć to miejsce przy leasingu, w przypadku wynajmu lub dzierżawy nie następuje przeniesienie prawa własności. Zobowiązania wynikające z umowy (w szczególności np. konserwacja, ryzyko uszkodzenia i utraty rzeczy) generalnie w umowie najmu obciążają wynajmującego, w przypadku umowy leasingu obowiązki te jednak często przechodzą na leasingobiorcę²⁹. Umowa najmu jest często zawierana na czas nieokreślony, natomiast umowa leasingu przenosi prawo korzystania z przedmiotu leasingu tylko na określony, umowny okres. Umowa

nb 44–47, s. 13–14; J. Koch, [w:] *Münchener Kommentar zum BGB | Finanzierungsleasing* Rn. 12, 5. Auflage 2008, s. 985–990.

²⁶ U. Hastedt, W. Mellwig, *Leasing (Rechtliche und ökonomische Grundlagen)*, Recht und Wirtschaft Verlag, Heidelberg 1998, s. 31.

²⁷ Zob. <https://www.rechnungswesen-portal.de/Fachinfo/Anlagevermoegen/Leasing-Definition-Bilanzierung-nach-HGB-IFRS-und-US-GAAP.html> (dostęp: 13 października 2022 r.); M. Becker, *Leasing nach IFRS: Beurteilung, Bilanzierung und Berichtspflichten*, 1. Aufl., München 2006; M. Weiss, *Praxishandbuch Leasingbilanzierung: Grundlagen und Praxis der Bilanzierung nach HGB und IFRS*, 1. Aufl., Düsseldorf 2006.

²⁸ Na temat leasingu w prawie niemieckim por. K.H. Gursky, *Schuldrecht. Besonderer Teil*, Heidelberg 2005, s. 73 i n.; W. Heintzmann, [w:] *Soergel...*, wprowadzenie przed § 535, nb 44–47, s. 13 i n.; M. Stoffels, [w:] *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit. Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse. Leasing (Leasingsrecht)*, red. D. Kaiser, Berlin 2014, nb 9–15, s. 20–22.

²⁹ K.H. Gursky, *Schuldrecht...*, s. 73.

leasingu często zawiera opcję zakupu, która umożliwia leasingobiorcy zakup przedmiotu leasingu po upływie okresu leasingu.

Konstruując umowy leasingowe, należy w pierwszej kolejności przestrzegać ogólnych przepisów ustawowych dotyczących podatku dochodowego, prawa o podatku od sprzedaży oraz prawa o rachunkowości handlowej. Kluczowe znaczenie mają tu następujące regulacje prawne³⁰:

- Finanzierungsleasing bei Vollamortisationsverträgen über bewegliche Wirtschaftsgüter: Ertragsteuerliche Behandlung von Leasing-Verträgen über bewegliche Wirtschaftsgüter³¹, BMF, Schreiben v. 19.4.1971, IV B/2 – S 2170 – 31/71, BStBl 1971 I S. 264;
- Finanzierungsleasing bei Vollamortisationsverträgen über unbewegliche Wirtschaftsgüter: Ertragsteuerliche Behandlung von Finanzierungs-Leasing-Verträgen über unbewegliche Wirtschaftsgüter³², BMF, Schreiben v. 21.3.1972, F/IV B 2 – S 2170 – 11/72, BStBl 1972 I S. 188;
- Finanzierungsleasing bei Teilamortisationsverträgen über bewegliche Wirtschaftsgüter: Steuerrechtliche Zurechnung des Leasing-Gegenstandes beim Leasing-Geber³³, BMF, Schreiben v. 22.12.1975, IV B 2 S 2170 – 161/75, DB 1976 S. 172;
- Finanzierungsleasing bei Teilamortisationsverträgen über unbewegliche Wirtschaftsgüter: Ertragsteuerliche Behandlung von Teilamortisations-Leasing-Verträgen über unbewegliche Wirtschaftsgüter³⁴, BMF, Schreiben v. 23.12.1991, IV B 2 – S 2170 – 115/91, BStBl 1992 I S. 13.

Doktryna prawa niemieckiego stoi na stanowisku, że w odniesieniu do aktywów niematerialnych, jak np. oprogramowanie komputerowe, prawo do firmy, licencje i patenty, nie można zawierać klasycznych umów leasingowych. Wykorzystywane są tutaj specyficzne typy umów z elementami podobnymi do umowy leasingu. W przypadku tego rodzaju umów podobnych do leasingu finansujący nie nabywa „własności” tych aktywów od dostawcy, lecz jedynie opisane w treści kontraktu w sposób indywidualny dla danego przypadku prawo korzystania z określonego składnika majątkowego, które następnie przekazuje leasingobiorcy do używania w ramach zawartej umowy³⁵.

³⁰ Zob. https://www.haufe.de/finance/haufe-finance-office-premium/sale-and-lease-back-verfahren-zusammenfassung_idesk_PI20354_LI5917830.html (dostęp: 13 października 2022 r.).

³¹ Rozliczenie podatku dochodowego od umów leasingu dotyczących majątku ruchomego (tłumaczenie własne).

³² Rozliczenie podatku dochodowego od umów leasingu dotyczących majątku nieruchomego (tłumaczenie własne).

³³ Przypisanie podatkowe przedmiotu leasingu do leasingodawcy (tłumaczenie własne).

³⁴ Podatek dochodowy od umów leasingu obejmującej częściową amortyzację majątku nieruchomego (tłumaczenie własne).

³⁵ F.G. von Westphalen, *Zivilrechtliche und steuerrechtliche Fragen beim Software-Leasing*, Der Betrieb 1989, Beilage Nr. 3 zu Heft 4/1989, s. 1–15; E. Norden, *Leasing immaterieller Wirtschaftsgüter, Spezifische Rechtsfragen und Bewertungskriterien*, FLF, 2020, s. 10 i n.

Zauważa się, że w prawie niemieckim nie ma wyraźnej podstawy prawnej dla leasingu zwrotnego. W piśmiennictwie wskazuje się, że umowy podobne do leasingu dotyczące oprogramowania komputerowego są zazwyczaj łączone z leasingiem sprzętu komputerowego. Umowy tego rodzaju zawierają zazwyczaj tzw. klauzulę separacji, która ma na celu rozdzielenie skutków wad oprogramowania od umowy o sprzęt i odwrotnie. Podobnie jak przy umowach leasingu sprzętu, w przypadku umów o użytkowanie oprogramowania roszczenia gwarancyjne wobec finansującego są również wyłączone. Lesingobiorca może dochodzić tych roszczeń bezpośrednio u dostawcy oprogramowania³⁶.

4. Leasing w prawie francuskim

We Francji leasing (*crédit-bail*) został uregulowany w kodeksie prawa walutowego i finansowego (*Code monétaire et financier*)³⁷ w art. L313-7 do L313-11 w ramach sekcji zatytułowanej „Kategorie kredytów i podobnych transakcji”. Przepis art. L313-7 jako transakcje leasingowe wymienia cztery kategorie czynności³⁸:

1. czynności najmu dóbr inwestycyjnych lub materiałów narzędziowych nabytych w celu tego najmu przez przedsiębiorstwa pozostające ich właścicielami, gdy czynności te, niezależnie od ich kwalifikacji, dają najemcy możliwość nabycia całości lub części przedmiotu najmu za uzgodnioną cenę uwzględniającą, przynajmniej w części, opłaty wnoszone jako czynsz;
2. czynności, w ramach których przedsiębiorstwo wynajmuje nieruchomość na użytek zawodowy, nabytą przez nią lub wybudowaną w jej imieniu, gdy czynności te, niezależnie od kwalifikacji, pozwalają najemcom stać się właścicielami całości lub części wynajmowanej nieruchomości, najpóźniej z chwilą zakończenia najmu, albo w drodze cesji w wykonaniu jednostronnego przyrzeczenia sprzedaży, albo przez bezpośrednie lub pośrednie nabycie prawa własności gruntu, na którym wybudowano budynek (budynki), lub przez przeniesienie prawa własności budynków wybudowanych na gruntach należących do tego najemcy;
3. czynności leasingowe dotyczące przedsiębiorstw, zakładów rzemieślniczych lub jednego z ich elementów niematerialnych, którym towarzyszy jednostronne przyrzeczenie sprzedaży za ustaloną cenę, uwzględniającą przynajmniej w części opłaty czynszowe

³⁶ LEASING LEXIKON: Software-Leasing, <https://autoleasing.de/software-leasing/> (dostęp: 13 października 2022 r.).

³⁷ Zob. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006072026/LEGISCTA000006185109/ (dostęp: 13 października 2022 r.); por. Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *Les contrats spéciaux*, Paris 2014, nb 812–814, s. 466–467.

³⁸ Tłumaczenie własne dokonane na podstawie tekstu oryginalnego wskazanego w przypisie poniżej.

we, z wyłączeniem wszelkich czynności najmu na rzecz byłego właściciela przedsiębiorstwa lub zakładu rzemieślniczego;

4. czynności leasingu udziałów lub udziałów, o których mowa w art. L. 239-1 do L. 239-5 kodeksu handlowego, wraz z jednostronnym przyrzeczeniem sprzedaży za ustaloną cenę uwzględniającą przynajmniej w części płatności dokonane w ramach opłat leasingowych³⁹.

Francuski Kodeks monetarny i finansowy nakłada na instytucję kredytową obowiązek regularnej działalności leasingowej⁴⁰. Podobnie jak banki, działające we Francji wyspecjalizowane instytucje kredytowe podlegają obowiązkowi zatwierdzenia przez władze bankowe oraz muszą przestrzegać ograniczeń ostrożnościowych i podlegają kontroli organów nadzorczych. Zdecydowana większość organizacji leasingujących sprzęt to: spółki zależne francuskich lub zagranicznych grup bankowych oraz spółki zależne grup przemysłowych, które finansują sprzedawany przez nich sprzęt.

Wszystkie instytucje leasingowe są członkami **Association Française des Sociétés Financières**, która jest profesjonalną organizacją skupiającą w ramach prawa bankowego wyspecjalizowane instytucje finansowe. We Francji przyjmuje się, że praktycznie każdy środek trwały może być przedmiotem leasingu, w tym także mogą być to dobra niematerialne. Umowa leasingowa może dotyczyć rzeczy lub praw (goodwill, udziałów lub akcji) pod warunkiem jednak, że przedmioty te spełniają trzy ogólne kryteria pozwalające uznać

³⁹ Article L313-7 Modifié par Loi n°2005-882 du 2 août 2005 - art. 27 () JORF 3 août 2005 Les opérations de crédit-bail mentionnées par la présente sous-section sont:

1. Les opérations de location de biens d'équipement ou de matériel d'outillage achetés en vue de cette location par des entreprises qui en demeurent propriétaires, lorsque ces opérations, quelle que soit leur qualification, donnent au locataire la possibilité d'acquérir tout ou partie des biens loués, moyennant un prix convenu tenant compte, au moins pour partie, des versements effectués à titre de loyers ;

2. Les opérations par lesquelles une entreprise donne en location des biens immobiliers à usage professionnel, achetés par elle ou construits pour son compte, lorsque ces opérations, quelle que soit leur qualification, permettent aux locataires de devenir propriétaires de tout ou partie des biens loués, au plus tard à l'expiration du bail, soit par cession en exécution d'une promesse unilatérale de vente, soit par acquisition directe ou indirecte des droits de propriété du terrain sur lequel ont été édifiés le ou les immeubles loués, soit par transfert de plein droit de la propriété des constructions édifiées sur le terrain appartenant audit locataire.

En cas d'opération de crédit-bail sur le droit au renouvellement d'un bail, ce droit ne peut être invoqué que par le crédit-bailleur, par dérogation aux dispositions de l'article L. 145-8 du code de commerce. Les autres droits et obligations que le locataire tient des dispositions du décret précité sont répartis par contrat entre le propriétaire, le crédit-bailleur et le crédit-preneur.

3. Les opérations de location de fonds de commerce, d'établissement artisanal ou de l'un de leurs éléments incorporels, assorties d'une promesse unilatérale de vente moyennant un prix convenu tenant compte, au moins pour partie, des versements effectués à titre de loyers, à l'exclusion de toute opération de location à l'ancien propriétaire du fonds de commerce ou de l'établissement artisanal.

4. Les opérations de location de parts sociales ou d'actions prévues aux articles L. 239-1 à L. 239-5 du code de commerce, assorties d'une promesse unilatérale de vente moyennant un prix convenu tenant compte, au moins pour partie, des versements effectués à titre de loyers.

⁴⁰ Francja, Szwecja, Portugalia i Hiszpania wymagają statusu instytucji kredytowej, aby oferować transakcje leasingowe; por. https://www.ca-leasingfactoring.com/credit_bail/credit-bail-mobilier/le-fonctionnement-du-credit-bail-en-10-questions (dostęp: 13 października 2022 r.).

środek trwały za przedmiot leasingu – przedmiot leasingu musi być: zrównoważony, identyfikowalny i podlegać amortyzacji⁴¹.

Ja wskazano w piśmiennictwie, istotnym ograniczeniem w zakresie leasingu praw na dobrach niematerialnych jest wyartykułowane w treści cytowanego art. L313-7 wymaganie, z którego wynika, że czynności określanej mianem leasingu musi towarzyszyć jednostronne przyrzeczenie sprzedaży przedmiotu leasingu za ustaloną cenę. O ile więc nie kwestionuje się jako takiego leasingu dotyczącego praw na dobrach niematerialnych, o tyle sceptycznie podchodzi się do możliwości objęcia przedmiotem leasingu umów licencyjnych, w tym m.in. nabycia licencji na programy komputerowe. Zagadnienie to jest szczególnie istotne w kontekście możliwości licencjonowania oprogramowania komputerowego, które często jest przedmiotem leasingu wraz ze sprzętem komputerowym. W tej materii warto przywołać orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Paryżu z 8 czerwca 1995 r., w którym stwierdzono, że „leasing oprogramowania jest prawnie niemożliwy, ponieważ leasing wymaga, aby przedmiot leasingu został zakupiony lub aby leasingobiorca miał możliwość nabycia go, co nie może mieć miejsca w przypadku oprogramowania”⁴². Z uwagi więc na tego rodzaju ograniczenie w piśmiennictwie wskazuje się, że leasing praw na dobrach niematerialnych, w tym m.in. leasing oprogramowania komputerowego, może być osiągnięty jedynie pod warunkiem zaangażowania w kontrakt leasingowy oprócz leasingodawcy i leasingobiorcy także licencjodawcy oprogramowania. Wymaga się w tym zakresie zawierania indywidualnie negocjowanych umów trójstronnych.

Analizując w prawniczej literaturze francuskiej problem leasingu sprzętu komputerowego oraz jego oprogramowania, zwrócono uwagę na następujące problemy: sprzęt komputerowy, który jest finansowany w ramach umowy leasingowej, zazwyczaj dostarczany jest do leasingobiorcy z zainstalowanym już systemem operacyjnym na standardowej licencji OEM⁴³. Cechą charakteryzującą licencję OEM jest to, że jest ona przypisana do konkretnego urządzenia (komputera) i podąża za prawem własności tego urządzenia. Oznacza to, że każdorazowy właściciel urządzenia staje się automatycznie uprawniony z tytułu

⁴¹ „Il faut que le matériel soit d'un usage: durable, identifiable, amortissable”, por. https://www.ca-leasingfactoring.com/credit_bail/credit-bail-mobilier/le-fonctionnement-du-credit-bail-en-10-questions (dostęp: 13 października 2022 r.).

⁴² CA Pau 8 juin 1995 Juris-Data no 045546; JCP E 1996. I. 559, no 10; cytuję za E. Papin, *Alertes juridiques sur le financement des investissements en logiciels*, 15 Septembre 2014, <https://www.cio-online.com/actualites/lire-alertes-juridiques-sur-le-financement-des-investissements-en-logiciels-7065.html> (dostęp: 13 października 2022 r.).

⁴³ „Kupując sprzęt elektroniczny, np. laptopa, dostajemy w użytkowanie zainstalowane na nim oprogramowanie, np. system operacyjny. W wersji OEM, w odróżnieniu od wersji BOX, nie otrzymujemy pudełka, czy fizycznego nośnika, tylko klucz (kod) do aktywacji systemu. Oprogramowanie, czy urządzenia OEM nie są jednak sprzedawane wyłącznie wraz ze sprzętem na którym są zainstalowane – możemy je kupić również osobno (w takim przypadku może zdarzyć się, że klucz jest umieszczony w pudełku). Licencja OEM na dany produkt jest przypisana do konkretnego urządzenia (najczęściej płyty głównej), czy stanowiska komputerowego, na którym został on zakupiony lub zainstalowany”; por. <https://www.euro.com.pl/artykuly/wszystkie/artykul-oem-co-oznacza-ta-wersja-produktu-co-warto-wiedziec-o-licencji.bhtml> (dostęp: 13 października 2022 r.).

licencji do oprogramowania zainstalowanego na tym urządzeniu. Co do zasady licencje OEM, w szczególności licencje systemów operacyjnych, przewidują jednak, że użytkownik oprogramowania (czyli właściciel sprzętu komputerowego) nie posiada uprawnień do użyczenia lub najmu programu komputerowego lub jego kopi. Z tak ukształtowanych uregulowań wynika więc, że leasingodawca, który jest właścicielem sprzętu komputerowego, nie ma uprawnień, aby oprogramowanie zainstalowane na tym sprzęcie oddać do korzystania leasingobiorcy. Tego rodzaju rozwiązanie będzie teoretycznie możliwe tylko wtedy, gdy dostawca oprogramowania (licencjodawca) wyrazi na to zgodę i dostosuje umowę licencyjną w taki sposób, aby leasingodawca mógł przekazać oprogramowanie do używania leasingobiorcy. Ponadto umowa powinna być tak skonstruowana, aby po zapłaceniu przewidzianych umową leasingu rat licencja mogła przejść z podmiotu, którym jest leasingodawca, na leasingobiorcę. Podnosi się ponadto także to, że leasingobiorca musi być związany umową bezpośrednio z licencjodawcą oprogramowania, aby mógł bezpośrednio od niego uzyskać wsparcie techniczne w zakresie utrzymania oraz uaktualniania oprogramowania. Przedstawione tu okoliczności spowodowały, że we Francji w zakresie leasingu oprogramowania wykształciła się praktyka zawierania umów trójstronnych zawieranych pomiędzy dostawcą oprogramowania (licencjodawcą), leasingodawcą i leasingobiorcą. Umowy tego rodzaju konstruowane są w następujący sposób: przedmiot umowy (oprogramowanie oraz rodzaj licencji na to oprogramowanie) w pierwszej kolejności wybierane jest (lub dostosowywane) do potrzeb leasingobiorcy, cena zakupu licencji jest jednocześnie negocjowana przez przyszłego leasingodawcę z dostawcą oprogramowania, następnie dostawca oprogramowania (licencjodawca) udziela licencji leasingodawcy, który udziela sublicencji leasingobiorcy. Tego rodzaju konstrukcja może być nieco bardziej skomplikowana, gdy z umową licencyjną związane są usługi wsparcia dla leasingobiorcy, jak np. aktualizacja, konserwacja lub help desk⁴⁴.

W ramach tak zawieranych umów trójstronnych może dojść także do innego rodzaju uzgodnień: leasingobiorca w porozumieniu z leasingodawcą nabywa uprawnienia licencyjne bezpośrednio od dostawcy oprogramowania (licencjodawcy), po czym ten następnie ceduje na leasingodawcę swoją wierzytelność dotyczącą zapłaty ceny za licencję, którą ma w stosunku do leasingobiorcy. W konsekwencji leasingodawca finansuje zakup licencji, a leasingobiorca dokonuje spłaty ceny w ratach powiększonych o prowizję dla leasingodawcy. Przy tego rodzaju rozwiązaniu leasingobiorca jest podmiotem uprawnionym z tytułu licencji od samego początku, a leasingodawca staje się jedynie wierzycielem z tytułu zapłaty ceny za licencję. Dzięki takiemu rozwiązaniu dostawca oprogramowania jest w sposób bezpośredni

⁴⁴ E. Papin, *Location financière de matériels: attention aux pièges*, 18 Novembre 2013, <https://www.cio-online.com/actualites/lire-location-financiere-de-materiels%C2%A0-attention-aux-pieges-6596.html> (dostęp: 13 października 2022 r.).

związany węzłem prawnym z leasingobiorcą i może świadczyć w stosunku do niego usługi wsparcia oraz aktualizacji oprogramowania uzgodnione w zawartej przez nich umowie⁴⁵.

Do opisanych konstrukcji trójstronnych umów leasingu odniosło się francuskie orzecznictwo. Istotne znaczenie ma m.in. wyrok Sądu Kasacyjnego z 17 maja 2013 r., w którym stwierdzono, że umowy towarzyszące lub następujące po sobie, które stanowią część operacji, w tym leasingu finansowego, są współzależne; klauzule umów, które są niezgodne z tą współzależnością, uważa się za niepisane⁴⁶.

Podobne rozwiązania dotyczące leasingu praw na dobrach niematerialnych realizowane są w Luxemburgu, gdzie takie firmy jak Saphir, Edison Capital Partners, Capital4IP czy European Capital Partners wyspecjalizowały się w tego rodzaju transakcjach⁴⁷.

⁴⁵ Por. E. Papin, *Alertes...*

⁴⁶ Cour de cassation, Chambre mixte, 17 mai 2013, 11-22.768, Publié au bulletin, <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000027424507/> (dostęp: 13 października 2022 r.).

⁴⁷ T. Karius, *Intellectual Property and Intangible Assets Alternative valuation and financing approaches for the knowledge economy in Luxembourg*, <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/126183/1/846567334.pdf> (dostęp: 13 października 2022 r.); por. także Ph. Malaurie, L. Aynès, P.-Y. Gautier, *Les contrats...*, nb 812–814, s. 466–467 oraz J. Huet, G. Decocq, C. Grimaldi, H. Lécuyer, J. Morel-Maroger, *Traité de droit civil, Les principaux contrats spéciaux*, Paris, 2012, nb 23000–23002, s. 967–969.

III. Aktualne stanowisko przedstawicieli doktryny prawa polskiego w kwestii leasingu praw oraz praw na dobrach niematerialnych

Większość przedstawicieli doktryny polskiego prawa cywilnego stoi na stanowisku, że przedmiotem umowy leasingu mogą być wyłącznie rzeczy w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego (art. 45 k.c.), rzecz ruchoma bądź nieruchomości, będące przedmiotami materialnymi. Owa rzecz określana mianem przedmiotu leasingu może zostać w treści umowy oznaczona co do gatunku lub co do tożsamości. W związku z powyższym wyklucza się możliwość leasingu praw⁴⁸, w tym także możliwość leasingu praw inkorporowanych w papierach wartościowych oraz dóbr niematerialnych, choćby były one inkorporowane na materialnym nośniku (*corpus mechanicum*)⁴⁹. Konsekwencją tego stanowiska jest m.in. zakwestionowanie możliwości leasingu przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa rolnego stanowiących jak wiadomo zbiory praw⁵⁰. K. Kopaczyńska-Pieczniak, przywołując pogląd wyrażony przez J. Poczobutę, wskazała, że co do zasady do umów przewidujących odpłatne

⁴⁸ J. Poczobut, [w:] *System...*, s. 287; J. Poczobut, *Umowa leasingu*, Warszawa 2002, s. 28; J. Krauss, [w:] *Prawo handlowe*, red. J. Okolski, M. Modrzejewska, Warszawa 2016, s. 912; M. Pałtynowicz, M. Jakubisiak, *Cywilnoprawna charakterystyka umowy leasingu na tle przepisów kodeksu cywilnego*, „Prawo Spółek” 2001, nr 7–8, s. 45; T. Mróz, [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, t. 9, *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane*, red. W.J. Katner, Warszawa 2015, s. 975. Odmiennie M. Snitko-Pleszko, *Umowa leasingu ze szczególnym jej zastosowaniem w prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych*, „Radca Prawny” 2001, nr 1, s. 95 i 107, która stwierdziła, że przedmiotem umowy leasingu mogą być rzeczy, prawa i przedsiębiorstwo.

⁴⁹ K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeks...*, s. 620; K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeksowe umowy handlowe*, red. A. Kidyba, Warszawa 2018, s. 307; M. Pałtynowicz, M. Jakubisiak, *Cywilnoprawna...*, s. 46; J. Ciszewski, *Leasing nieruchomości – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, [w:] *Instytucje prawa handlowego w przyszłym kodeksie cywilnym*, red. T. Mróz, M. Stec, Warszawa 2012, s. 287.

⁵⁰ K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeks...*, s. 620; K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeksowe...* (2018), s. 307; J. Poczobut, [w:] *System...*, s. 287; J. Poczobut, *Umowa...*, s. 28; J. Brol, *Umowa leasingu*, Warszawa 2010, s. 83–97; K. Owsiak, I. Pruchnicka-Grabias, [w:] *Finansowanie działalności gospodarczej w Polsce. Wybrane zagadnienia*, red. I. Pruchnicka-Grabias, A. Szelańska, Warszawa 2006, s. 101; za niedopuszczalnością uznania przedsiębiorstwa za przedmiot świadczenia finansującego opowiadają się: Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, *Zobowiązania – część szczegółowa*, Warszawa 2017, s. 155; S. Zieleń, [w:] W. Szewc, S. Zieleń, *Leasing w świetle prawa cywilnego i podatkowego*, Warszawa 2006, s. 21; M. Pałtynowicz, M. Jakubisiak, *Cywilnoprawna...*, s. 46; do pojęcia „umowa leasingu przedsiębiorstwa” znajduje się jednak odniesienie w wyroku SN z 13 stycznia 2005 r., II PK 119/04, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2006, nr 4, poz. 42.

korzystanie z praw bądź dóbr niematerialnych zastosowanie znaleźć powinny przepisy o umowie dzierżawy lub umowie licencyjnej⁵¹. W sytuacji jednak gdy treść zawartej przez strony umowy odpowiadała *essentialia negotii* umowy leasingu⁵², a jedynie jej przedmiot stanowił prawo bądź dobro niematerialne, umowę taką należy potraktować jako umowę nienazwaną i rozważyć możliwość stosowania do niej postanowień w drodze analogii przepisów o leasingu⁵³. Jako jeden z nielicznych odmienny pogląd w tej kwestii wyraził Z. Huszcz, który negatywnie ocenił możliwość odpowiedniego stosowania przepisów o umowie leasingu, gdy przedmiotem takiej umowy jest dobro majątkowe inne niż rzecz w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego⁵⁴.

Zasygnalizować w tym miejscu należy jednak, że wśród przedstawicieli doktryny prawa wątpliwości co do stosowania *per analogiam* przepisów Kodeksu cywilnego o umowie leasingu do umów nienazwanych (podobnych do umowy leasingu) budzi sytuacja, gdy oprócz tego, że przedmiotem tego rodzaju umów nie jest rzecz (lecz np. prawo), to dodatkowo umowa taka nie spełnia jeszcze jednego z pozostałych *essentialia negotii* umowy leasingu⁵⁵, kwesta ta zostanie rozwinięta poniżej.

Pogląd, zgodnie z którym do umowy, której treść odpowiada umowie leasingu, a jedynie jej przedmiot stanowi prawo bądź dobro niematerialne, stosować należy *per analogiam* kodeksowe przepisy o umowie leasingu, znajduje uzasadnienie w powszechnie przyjmowanych zasadach prawa cywilnego. W prawie cywilnym przyjmuje się bowiem powszechnie niekwestionowaną zasadę, zgodnie z którą do umów nienazwanych stosuje się przepisy ogólne prawa cywilnego dotyczące czynności prawnych i umów, a także *per analogiam* przepisy dotyczące najbardziej podobnego typu umowy nazwanej⁵⁶. Ze wskazanej zasady wynika więc, że umowa podobna do umowy leasingu – a tak należy ocenić niewątpliwie umowę, w której finansujący w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa zobowiązuje się oddać do odpłatnego używania przez czas oznaczony korzystającemu prawo lub prawa na dobrach niematerialnych, a korzystający zobowiązuje się zapłacić finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenie pieniężne równe co najmniej cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia

⁵¹ J. Poczobut, [w:] *System...*, s. 253.

⁵² Jak wynika z art. 709¹ k.c., do *essentialia negotii* należą: 1) obowiązek nabycia rzeczy przez finansującego na warunkach określonych w umowie leasingu od oznaczonego zbywcy; 2) obowiązek oddania rzeczy przez finansującego korzystającemu do używania albo do używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony; 3) obowiązek korzystającego zapłaty wynagrodzenia pieniężnego, równego co najmniej cenie bądź wynagrodzeniu z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego.

⁵³ Por. K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeks...*, s. 620; K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeksowe...* (2018), s. 308.

⁵⁴ Z. Huszcz, *Umowa leasingu*, „Monitor Prawniczy” 2001, nr 2, s. 78.

⁵⁵ Zob. K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeks...*, s. 622; K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeksowe...* (2018), s. 310; J. Poczobut, [w:] *System...*, s. 287; J. Poczobut, *Umowa...*, s. 29.

⁵⁶ S. Włodyka, M. Spyra, [w:] *System Prawa Handlowego*, red. S. Włodyka, t. 5, *Prawo umów handlowych*, red. M. Stec, Warszawa 2017, s. 34; A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2018, s. 781.

(uzyskania licencji) tego prawa przez finansującego – powinna być oceniana przez pryzmat stosowanych *per analogiam* przepisów Kodeksu cywilnego o umowie leasingu.

Jako dodatkowy argument uzasadniający tego rodzaju rozumowanie należy wskazać na to, że przedstawiciele doktryny prawa cywilnego, rozważając zagadnienie leasingu przedsiębiorstwa bądź gospodarstwa rolnego, uznali, że umowa odpowiadająca treści umowy leasingu, a mająca za przedmiot zbiory praw jak przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne, powinna być zakwalifikowana do kategorii umów nienazwanych, do której można stosować przepisy Kodeksu cywilnego o leasingu w drodze analogii⁵⁷.

W piśmiennictwie rozważany był także problem kwalifikacji umów, w których przedmiotem leasingu były jednocześnie rzeczy w rozumieniu Kodeksu cywilnego oraz dobra niematerialne. Przykładem tego rodzaju sytuacji są umowy dotyczące leasingu sprzętu komputerowego wraz z jego oprogramowaniem. Na marginesie należy nadmienić, że program komputerowy ma status dobra niematerialnego będącego utworem w rozumieniu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych⁵⁸. Odnosząc się do tego rodzaju sytuacji, stwierdzono, że jeżeli jeden z wielu przedmiotów tego rodzaju umowy, który nie jest rzeczą, odgrywa rolę podrzędną w stosunku do głównego przedmiotu umowy (będącego rzeczą w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego), to w myśl metody absorpcji całą umowę należy oceniać wedle przepisów Kodeksu cywilnego dotyczących umowy leasingu, stosując wprost przepisy art. 709¹–709¹⁷ k.c.⁵⁹

Jak zasygnalizowano wcześniej, wątpliwości doktryny prawa budzi jednak możliwość stosowania do umów nienazwanych, podobnych do umowy leasingu, *per analogiam* przepisów Kodeksu cywilnego regulujących umowę leasingu w sytuacji, gdy:

- 1) jej przedmiotem jest dobro majątkowe inne niż rzecz w rozumieniu Kodeksu cywilnego oraz
- 2) gdy jednocześnie umowa taka nie wypełnia choćby jednego z *essentialia negotii* uregulowanej przepisami Kodeksu cywilnego umowy leasingu⁶⁰.

W piśmiennictwie zauważono, że gdy przedmiotem umowy nienazwanej, podobnej do umowy leasingu będzie prawo, a nie rzecz (w tym m.in. prawo na dobrach niematerialnych), to zawsze w takiej sytuacji nie dojdzie do zrealizowania *essentialia negotii* umowy leasingu,

⁵⁷ J. Poczobut, [w:] *System...*, s. 287; M. Pazdan, [w:] *Kodeks...*, s. 578–579; T. Wiśniewski, [w:] G. Bieniek i in., *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. 2, Warszawa 2009, s. 463; J. Brol, *Umowa...* (2010), s. 83.

⁵⁸ Ustawa z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 1062 ze zm.).

⁵⁹ M. Pazdan, [w:] *Kodeks...*, s. 578–579; T. Wiśniewski, [w:] G. Bieniek i in., *Komentarz...*, s. 620; M. Pazdan, *Kodeksowe unormowanie umowy leasingu*, „Rejent” 2002, nr 5, s. 32–33; J. Brol, *Umowa...* (2010), s. 64; K. Owsiak, I. Pruchnicka-Grabias, [w:] *Finansowanie...*, s. 100–101.

⁶⁰ Zob. K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeks...*, s. 622; K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeksowe...* (2018), s. 310; M. Pazdan, [w:] *Kodeks...*, s. 578–579; T. Wiśniewski, [w:] G. Bieniek i in., *Komentarz...*, s. 600; J. Poczobut, [w:] *System...*, s. 287; J. Poczobut, *Umowa...*, s. 29.

którym jest obowiązek nabycia przedmiotu leasingu przez finansującego na warunkach określonych w umowie leasingu od oznaczonego zbywcy (art. 709¹ k.c.). Chodzi tu konkretnie o wymóg nabycia dobra majątkowego, które jest przedmiotem umowy leasingu. Wskazany w przepisach Kodeksu cywilnego obowiązek nabycia przedmiotu leasingu przez finansującego jest tym elementem, który odróżnia tę konstrukcję prawną od umowy dzierżawy czy najmu. Gdy nie dochodzi więc do nabycia przedmiotu leasingu przez finansującego, trudno mówić o podobieństwie tego rodzaju umowy nienazwanej do umowy leasingu. Konstrukcja ta – jak wskazano – bliższa jest umowie dzierżawy lub najmu.

Na gruncie przepisów Kodeksu cywilnego regulującego umowę leasingu przez pojęcie „nabycie”, o którym mowa w art. 709¹ k.c., rozumie się uzyskanie przez finansującego prawa własności lub użytkowania wieczystego przedmiotu leasingu⁶¹. J. Brol zauważa, że korzystający ma możliwość wskazania finansującemu zbywcy oraz rzeczy, której ma dotyczyć zawarta między nimi umowa leasingu⁶². Określony w przepisach sposób obliczenia wynagrodzenia należnego finansującemu pozwala wyciągnąć wniosek, że opisywane tu nabycie powinno mieć charakter odpłatny⁶³. W piśmiennictwie wyraźnie zastrzeżono, że nie jest nabyciem w rozumieniu analizowanych przepisów uzyskanie, nawet odpłatnie, prawa względnego, np. z umowy najmu, dzierżawy, leasingu⁶⁴ bądź ograniczonego prawa rzeczowego, np. prawa użytkowania⁶⁵. Nie powinno więc ulegać wątpliwości, że przez pojęcie „nabycie” w rozumieniu analizowanego przepisu nie można rozumieć uzyskania praw na dobrach niematerialnych.

Jak więc wskazano, gdy umowa nienazwana, podobna do umowy leasingu nie będzie zawierała klauzuli zobowiązującej finansującego do nabycia rzeczy, lecz jedynie do uzyskania prawa (w tym m.in. praw na dobrach niematerialnych), z natury rzeczy nie będzie mogło być zrealizowane wyartykułowane w art. 709¹ k.c. wymaganie, aby doszło do nabycia przedmiotu leasingu. Tego rodzaju odstępstwo od przewidzianej przepisami Kodeksu cywilnego umowy leasingu, w świetle poglądów przedstawicieli doktryny prawa skutkuje tym, że do tego rodzaju umowy nienazwanej nie powinny być stosowane przepisy dotyczące umowy leasingu, ale znaleźć tu powinny zastosowanie przepisy regulujące umowy najmu, dzierżawy, sprzedaży czy umowę licencyjną⁶⁶.

⁶¹ Por. M. Pazdan, [w:] *Kodeks...*, s. 576; T. Wiśniewski, [w:] G. Bieniek i in., *Komentarz...*, s. 464.

⁶² J. Brol, *Umowa...* (2010), s. 114.

⁶³ K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeks...*, s. 510.

⁶⁴ Por. T. Wiśniewski, [w:] G. Bieniek i in., *Komentarz...*, s. 465.

⁶⁵ Zob. K. Kopaczyńska-Pieczniak, [w:] *Kodeksowe...* (2018), s. 310.

⁶⁶ J. Poczobut, [w:] *System...*, s. 287; J. Poczobut, *Umowa...*, s. 29.

IV. Propozycje przedstawicieli doktryny polskiego prawa cywilnego w kwestii nowelizacji przepisów Kodeksu cywilnego regulujących umowę leasingu w zakresie leasingu praw oraz praw na dobrach niematerialnych

Ze zrelacjonowanych poglądów przedstawicieli polskiej doktryny prawa cywilnego dotyczących leasingu praw na dobrach niematerialnych wynika, że tego rodzaju umowa nienazwana w aktualnym stanie prawnym nie może być oceniana przez pryzmat przepisów o umowie nazwanej, którą jest leasing, nawet stosowanych *per analogiam*. Jedynym wyjątkiem mogłaby być sytuacja dotycząca leasingu sprzętu komputerowego wraz z oprogramowaniem, gdzie dobro niematerialne, którym jest program komputerowy, zostałoby potraktowane jako drugorzędne, dzięki czemu zgodnie z metodą absorpcji całą umowę można by oceniać według przepisów Kodeksu cywilnego dotyczących umowy leasingu. Istniejący w opisywanej materii stan rzeczy spowodował, że wśród wypowiedzi przedstawicieli doktryny prawa takich jak J. Ciszewski⁶⁷, L. Piechnik⁶⁸, J. Krauss⁶⁹, J. Wiak⁷⁰ pojawiły się uwagi dotyczące konieczności nowelizacji przepisów Kodeksu cywilnego o umowie leasingu w taki sposób, aby przedmiotem umowy leasingu mogły stać się także dobra majątkowe inne niż rzeczy w rozumieniu Kodeksu cywilnego, jak ma to miejsce na gruncie przepisów prawa podatkowego. L. Piechnik⁷¹ stwierdził, że obowiązujący w Polsce stan prawny po wprowadzeniu przepisów dotyczących umowy leasingu był krokiem wstecz w porównaniu do stanu sprzed nowelizacji, gdyż wprowadzone przepisy nie odpowiadają specyfice polskiego rynku usług leasingowych i są niespójne z przepisami prawa podatkowego. Wskazany autor zwrócił także uwagę, że Kodeks cywilny jest w tym obrębie bardziej restrykcyjny niż przepisy prawa podatkowego, które pozwalają amortyzować zarówno wartości niematerialne, jak i prawne.

⁶⁷ J. Ciszewski, *Leasing...*, s. 288.

⁶⁸ L. Piechnik, O potrzebie nowelizacji umowy leasingu w kodeksie cywilnym, „Radca Prawny” 2007, nr 4, s. 49.

⁶⁹ J. Krauss, [w:] *Prawo...*, s. 922.

⁷⁰ J. Wiak, *Finansujący jako strona umowy leasingu*, Warszawa 2019, LEX, rozdział I, § 6, pkt 3: Ograniczenia dotyczące przedmiotu leasingu.

⁷¹ Tak L. Piechnik, *O potrzebie...*, s. 49–50.

Przeciwnikiem zmian regulacji prawnych w obrębie umowy leasingu pozostaje J. Poczobut⁷², który stoi na stanowisku, że praktyka rynkowa przemawia za tym, iż przedmiotem świadczenia finansującego są wyłącznie rzeczy w rozumieniu Kodeksu cywilnego, zmiana regulacji prawnych w powyższym obszarze nie jest więc potrzebna.

Zdaniem J. Ciszewskiego rozwiązanie istniejącego problemu powinno nastąpić przez nowelizację treści art. 709¹ k.c. w taki sposób, aby:

- 1) w miejsce występującego w treści tego przepisu słowa „rzecz” wpisać słowo „przedmiot leasingu” oraz
- 2) art. 709¹ k.c. powinien zostać podzielony na dwa paragrafy, gdzie § 2 powinien zawierać stwierdzenie, że przedmiotem leasingu może być każdy składnik majątku, tj. rzecz ruchoma, nieruchomości, wartości niematerialne oraz prawa⁷³.

Zgodnie z propozycją wskazanego autora art. 709¹ k.c. powinien więc mieć następujące brzmienie:

*§ 1. Przez umowę leasingu finansujący zobowiązuje się, w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa, nabyć **przedmiot leasingu** od oznaczonego zbywcy na warunkach określonych w tej umowie i oddać **ten przedmiot leasingu** korzystającemu do używania albo używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony, a korzystający zobowiązuje się zapłacić finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenie pieniężne, równe co najmniej cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia **przedmiotu leasingu** przez finansującego.*

§ 2. Przedmiotem umowy leasingu może być każdy składnik majątku, tj. rzeczy ruchome, nieruchomości, wartości niematerialne oraz prawa.

Sposób nowelizacji Kodeksu cywilnego zaproponowany przez J. Ciszewskiego został po części skrytykowany przez J. Wiak, która widząc potrzebę rozszerzenia zakresu kodeksowej formuły umowy leasingu, wskazała, że mankamentem propozycji J. Ciszewskiego jest to, iż nie definiuje on pojęcia „wartości niematerialne”. W tym zakresie – jak stwierdza J. Wiak – „można odwołać się do terminu «wartości niematerialne i prawne» zdefiniowanego w art. 3 ust. 1 pkt 14 u.r., przez które rozumie się (z zastrzeżeniem art. 3 ust. 1 pkt 17 u.r.) nabyte przez jednostkę, zaliczane do aktywów trwałych, prawa majątkowe nadające się do gospodarczego wykorzystania, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, przeznaczone do używania na potrzeby jednostki, a w szczególności: autorskie prawa majątkowe, prawa pokrewne, licencje, koncesje, prawa do wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych oraz zdobniczych, know-how. Sadzę, że autor miał na myśli «wartości» w prawie cywilnym określane mianem «dóbr niematerialnych»⁷⁴. Wskazana autorka zarzuciła także, że zaproponowana przez J. Ciszewskiego zmiana nie została

⁷² J. Poczobut, *Umowa...*, s. 29.

⁷³ Tak J. Ciszewski, *Leasing...*, s. 288.

⁷⁴ J. Wiak, *Finansujący...*, rozdział I, § 6, pkt 3: Ograniczenia dotyczące przedmiotu leasingu.

skorelowana z pozostałymi przepisami regulującymi tę umowę: „dokonanie zaproponowanej prostej modyfikacji art. 709¹ k.c. budzi poważne wątpliwości. Łączyłoby się to z niemożnością zastosowania wprost do każdego z zaproponowanych przedmiotów świadczenia finansującego imperatywnych norm prawnych wynikających z takich przepisów, jak między innymi: art. 709⁴ § 2, art. 709⁵ § 1 i 2, art. 709⁸ § 2 i 4 zdanie pierwsze k.c. oraz semiimperatywnej – z art. 709⁸ § 1 k.c. Doprowadziłoby to do tego, że ochrona interesów korzystającego uległaby ograniczeniu, co nie byłoby zgodne z podstawowymi założeniami regulacji umowy leasingu w kodeksie cywilnym⁷⁵. Należałoby więc rozszerzyć zakres przedmiotowy art. 709¹ k.c. o dobra niematerialne z jednoczesnym dostosowaniem pozostałych przepisów o leasingu”⁷⁶.

Jednocześnie J. Wiak zaproponowała inne niż J. Ciszewski rozwiązanie w zakresie nowelizacji przepisów dotyczących umowy leasingu. Wskazana autorka postuluje, aby, podobnie jak ma to miejsce na gruncie przepisów o dzierżawie, gdzie istniejący art. 709 k.c. pozwala przepisy o dzierżawie rzeczy stosować odpowiednio do dzierżawy praw, wprowadzić analogiczne rozwiązania do przepisów o umowie leasingu.

Wydaje się więc, że realizując tę propozycję, tytuł XVII¹ Kodeksu cywilnego powinien zostać rozbudowany o art. 709¹⁹, który miałby brzmienie: „Przepisy o leasingu rzeczy stosuje się odpowiednio do leasingu praw”.

Formułując swoją propozycję nowelizacji przepisów Kodeksu cywilnego, J. Wiak zauważyła, że art. 709⁴ § 2, art. 709⁵ § 1 i 2, art. 709⁸ § 1, 2 i 4 zd. pierwsze k.c. nie znalazłyby zastosowania do świadczenia finansującego, jeśli jego przedmiotem nie byłaby rzecz, lecz prawo. W podsumowaniu swych uwag wskazana autorka stwierdziła: „W konsekwencji spowodowałoby to konieczność wyróżnienia dwóch odmian umowy leasingu w postaci leasingu rzeczy i leasingu praw, czego jednak nie należałoby oceniać negatywnie”⁷⁷.

⁷⁵ Zob. Sejm RP III kadencji, druk sejmowy nr 1699, s. 14.

⁷⁶ J. Wiak, *Finansujący...*, rozdział I, § 6, pkt 3: Ograniczenia dotyczące przedmiotu leasingu.

⁷⁷ J. Wiak, *Finansujący...*, rozdział I, § 6, pkt 3: Ograniczenia dotyczące przedmiotu leasingu.

V. Postulaty *de lege ferenda* dotyczące regulacji prawnych leasingu praw wraz z koncepcją rozwiązań legislacyjnych

1. Uwagi wprowadzające

Przedstawiona analiza rozwiązań prawnych państw obcych oraz funkcjonującej tam praktyki prawa wskazuje na to, że leasing praw oraz praw na dobrach niematerialnych jest faktem. W większości państw, podobnie jak w Polsce, mimo że regulacje prawne prawa cywilnego odnoszą się jedynie do leasingu rzeczy, praktyka prawa – bazując na zasadzie swobody umów – wytworzyła umowy podobne do umowy leasingu, których przedmiotem są prawa, w tym m.in. prawa na dobrach niematerialnych. Jak przedstawiono, zwolennikami nowelizacji przepisów prawa cywilnego oraz objęcia konstrukcją leasingu praw są także polscy przedstawiciele doktryny prawa cywilnego.

Analizując opisane konstrukcje umowne wypracowane przez praktykę prawa państw obcych dotyczące leasingu, których przedmiotem są prawa, można wskazać na następujące rozwiązania:

- 1) uprawniony z tytułu praw jest jednocześnie finansującym i udziela licencji korzystającemu (leasing bezpośredni);
- 2) uprawniony z tytułu praw udziela licencji (z prawem do dalszej sublicencji) finansującemu, a ten udziela sublicencji korzystającemu;
- 3) uprawniony z tytułu praw udziela licencji (z prawem do dalszej sublicencji) korzystającemu, korzystający zbywa nabytą licencję na rzecz finansującego, aby następnie uzyskać od finansującego jedynie sublicencję, za którą będzie mógł płacić w ratach (konstrukcja leasingu zwrotnego, *sale and lease back*);
- 4) umowa trójstronna pomiędzy uprawnionym z tytułu praw, finansującym i korzystającym, gdzie strony umawiają się, że korzystający nabędzie licencję bezpośrednio od uprawnionego, a następnie ten zbędzie na rzecz finansującego wierzytelność z tytułu zapłaty ceny za nabycie tej licencji przez korzystającego. W konsekwencji korzystający będzie płacił w ratach cenę za licencję do rąk finansującego.

Uprzedzając dalsze rozważania, wydaje się, że opisana w pkt 4 konstrukcja nie mieści się w ramach leasingu, o którym mowa w art. 23a pkt 1 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, oraz w art. 17a pkt 1 ustawy z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych. Warunkiem uznania umowy za leasing w świetle wskazanych ustaw podatkowych jest m.in. to, aby finansujący oddał do odpłatnego używania drugiej stronie podlegający amortyzacji przedmiot leasingu. W opisanej w pkt 4 konstrukcji nie dochodzi do oddania przedmiotu leasingu przez finansującego. Przy tej konstrukcji finansujący staje się jedynie wierzycielem z tytułu zapłaty ceny za licencję, przedmiot leasingu jest natomiast oddany korzystającemu bezpośrednio przez uprawnionego z tytułu praw. Zaprezentowane poniżej rozwiązania legislacyjne będą więc uwzględniać jedynie konstrukcje opisane w pkt 1–3.

W przedstawionych rozwiązaniach legislacyjnych zaproponowano konstrukcję, w której w ramach umowy leasingu dojdzie do uzyskania prawa przez finansującego w taki sposób, aby ten mógł następnie udzielić korzystającemu uprawnień do korzystania z prawa, do którego sam nabył uprawnienia. Mimo że generalnie dopuszczalne jest wydzierżawienie praw, w tym m.in. autorskich praw majątkowych⁷⁸, to konstrukcją prawną, na której należy oprzeć projektowane rozwiązania dotyczące leasingu, powinna być umowa licencyjna. Cechą charakterystyczną umowy licencyjnej jest to, że podmiot uprawniony (licencjodawca) upoważnia licencjobiorcę do korzystania z danego utworu przez pewien czas na wskazanym terytorium w zakresie wymienionych pól eksploatacji. Jako że licencjodawca jedynie upoważnia do ingerencji w swoje prawo, nie wyzbywając się go jak w przypadku umowy przenoszącej autorskie prawa majątkowe, wciąż pozostaje uprawnionym z tytułu praw majątkowych. Jeżeli zawarta umowa nie zastrzega wyłączności korzystania z utworu w określony sposób, czyli nie jest licencją wyłączną, udzielenie licencji przez twórcę nie wyłącza możliwości udzielenia przez niego dalszych licencji innym osobom. Co do zasady licencjobiorca nie może upoważnić innej osoby do korzystania z utworu w zakresie uzyskanej licencji. Przeniesienie uprawnień wynikających z umowy licencyjnej na osobę trzecią (udzielanie dalszych licencji przez licencjobiorcę) wymaga zgody licencjodawcy.

Jeśli chodzi o kwestię dopuszczalności wtórnej odsprzedaży licencji, w tym m.in. licencji do programów komputerowych, co jest szczególnie istotne w kontekście leasingu zwrotnego, to została ona przesądzona pozytywnie w odniesieniu do licencji programów komputero-

⁷⁸ Za dopuszczalnością wydzierżawiania autorskich praw majątkowych opowiedział się SN w wyroku z 26 stycznia 2011 r., IV CSK 274/10, LEX nr 738126, z aprobowaną glosą A. Niewęgłowskiego, „Glosa” 2012, nr 2, s. 94–100. Pogląd przeciwny, wykluczający dzierżawienie majątkowych praw autorskich z uwagi na wyłączność umów licencyjnych zaprezentował A. Pązik – zob. A. Pązik, *Glosa do wyroku SN z 26 stycznia 2011 r., IV CSK 274/10*, LEX 2012. Na temat dzierżawy praw autorskich zob. B. Baliga, M. Kućka, *Korzystanie z praw autorskich. Użytkowanie i dzierżawa a licencje*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2008, nr 2, s. 5–22; o dzierżawie prawa do znaku towarowego por. M. Załucki, *Licencja na używanie znaku towarowego. Studium prawnoporównawcze*, Warszawa 2008, s. 78–80.

wych wyrokiem TS z 3 lipca 2012 r. w sprawie C-128/11, UsedSoft GmbH przeciwko Oracle International Corp.⁷⁹ W polskim orzecznictwie wypowiedział się w tej materii m.in. Sąd Okręgowy w Warszawie w wyroku z 26 listopada 2015 r., sygn. akt XXIII Ga 1603/15⁸⁰, gdzie stwierdzono, że „niezgodne z prawem byłoby ograniczanie obrotu oprogramowaniem poprzez zakaz jego zainstalowania na kolejnej jednostce, po uprzednim odinstalowaniu z pierwotnej”. Należy więc stwierdzić, że wszelkie ograniczenia umowne w postaci zakazu dalszego obrotu oprogramowaniem i udzieloną do niego licencją należy uznać za nieważne na podstawie art. 58 k.c., zgodnie z którym czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna.

Kwestia wtórnej odsprzedaży utworów (istniejących tylko w wersji elektronicznej) innych niż programy komputerowe była przedmiotem wyroku TS z 19 grudnia 2019 r. w sprawie C-263/18, Nederlands Uitgeversverbond, Groep Algemene Uitgevers przeciwko Tom Kabinet Internet BV i in.⁸¹ W sprawie tej Trybunał odniósł się do kwestii wtórnej odsprzedaży e-booków istniejących jedynie w wersji elektronicznej. W wyroku tym stwierdzono, że wtórny obrót e-bookami wymaga zgody uprawnionego (twórcy, wydawcy), publiczne udostępnianie utworu wyklucza bowiem stosowanie instytucji wyczerpania prawa.

Z przedstawionych rozstrzygnięć wynika więc, że leasing zwrotny dotyczący utworów istniejących jedynie w wersji elektronicznej mógłby być dokonywany bez zgody uprawnionego z tytułu praw autorskich jedynie w odniesieniu do programów komputerowych, w odniesieniu zaś do innych utworów niż programy komputerowe byłby możliwy jedynie po uprzednim uzyskaniu zgody podmiotu uprawnionego z tytułu praw autorskich.

2. Projekt nowelizacji przepisów Kodeksu cywilnego, księga trzecia, tytuł XVII¹: Umowa leasingu

Art. 709¹. Przez umowę leasingu finansujący zobowiązuje się, w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa, nabyć rzecz od oznaczonego zbywcy **lub uzyskać inne prawo od oznaczonego uprawnionego** na warunkach określonych w tej umowie i oddać tę rzecz korzystającemu do używania albo używania i pobierania pożytków **lub zapewnić korzystającemu możliwość wykonywania uzyskanego prawa** przez czas oznaczony, a korzystający

⁷⁹ Zob. <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-128/11&language=PL> (dostęp: 13 października 2022 r.). Zgodnie z art. 4 ust. 2 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych (Dz.Urz. UE L 111, s. 16): „Pierwsza sprzedaż na terytorium Wspólnoty kopii programu komputerowego przez uprawnionego lub za jego zgodą wyczerpuje prawo dystrybucji na terytorium Wspólnoty tej kopii, z wyjątkiem prawa do kontroli dalszych wypożyczeń programu lub jego kopii”.

⁸⁰ LEX nr 2088564.

⁸¹ Zob. <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-263/18&language=PL> (dostęp: 13 października 2022 r.).

zobowiązuje się zapłacić finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenie pieniężne, równe co najmniej cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia rzeczy **lub uzyskania prawa** przez finansującego.

Art. 709². Umowa leasingu powinna być zawarta na piśmie pod rygorem nieważności.

Art. 709³. Jeżeli rzecz nie zostanie wydana korzystającemu w ustalonym terminie **lub nie uzyska on możliwości wykonywania prawa** na skutek okoliczności, za które ponosi on odpowiedzialność, umówione terminy płatności rat pozostają niezmienione.

Art. 709⁴. § 1. Finansujący powinien wydać korzystającemu rzecz w takim stanie, w jakim znajdowała się ona w chwili wydania finansującemu przez zbywcę.

§ 2. Finansujący nie odpowiada wobec korzystającego za przydatność rzeczy do umówionego użytku **oraz za przydatność prawa do umówionego wykonywania**.

§ 3. Finansujący obowiązany jest wydać korzystającemu razem z rzeczą odpis umowy ze zbywcą lub odpisy innych posiadanych dokumentów dotyczących tej umowy, w szczególności odpis dokumentu gwarancyjnego co do jakości rzeczy, otrzymanego od zbywcy lub producenta. **Treść niniejszego paragrafu stosuje się odpowiednio do leasingu praw.**

Art. 709⁵. § 1. Jeżeli po wydaniu korzystającemu rzecz została utracona z powodu okoliczności, za które finansujący nie ponosi odpowiedzialności, umowa leasingu wygasa.

§ 1¹. **Jeżeli po zawarciu umowy prawo będące jej przedmiotem wygaśło lub nie może być wykonywane i nie ponosi za to odpowiedzialności korzystający, umowa leasingu wygasa.**

§ 2. Korzystający powinien niezwłocznie zawiadomić finansującego o utracie rzeczy.

§ 2¹. **Korzystający powinien niezwłocznie zawiadomić finansującego o tym, że prawo to wygaśło lub, że nie może być wykonywane.**

§ 3. Jeżeli umowa leasingu wygaśła z przyczyn określonych w § 1, finansujący może żądać od korzystającego natychmiastowego zapłacenia wszystkich przewidzianych w umowie a niezapłaconych rat, pomniejszonych o korzyści, jakie finansujący uzyskał wskutek ich zapłaty przed umówionym terminem i wygaśnięcia umowy leasingu oraz z tytułu ubezpieczenia rzeczy, a także naprawienia szkody.

Art. 709⁶. Jeżeli w umowie leasingu zastrzeżono, że korzystający obowiązany jest ponosić koszty ubezpieczenia rzeczy od jej utraty w czasie trwania leasingu, w braku odmiennego postanowienia umownego, koszty te obejmują składkę z tytułu ubezpieczenia na ogólnie przyjętych warunkach.

Art. 709⁷. § 1. Korzystający obowiązany jest utrzymywać rzecz w należyтым stanie, w szczególności dokonywać jej konserwacji i napraw niezbędnych do zachowania rzeczy w stanie niepogorszonym, z uwzględnieniem jej zużycia wskutek prawidłowego używania, oraz ponosić ciężary związane z własnością lub posiadaniem rzeczy.

§ 1¹. **Jeśli ustawa lub umowa nie stanowi inaczej, obowiązki związane z zachowaniem prawa będącego przedmiotem umowy, w tym ciężary związane z utrzymaniem i wykonywaniem pra-**

wa, obciążać będą korzystającego. Dotyczy to także obowiązków związanych z utrzymaniem w należytych stanie nośnika, na którym prawo jest ustalone.

§ 2. Jeżeli w umowie leasingu nie zostało zastrzeżone, że konserwacji i napraw rzeczy dokonuje osoba mająca określone kwalifikacje, korzystający powinien niezwłocznie zawiadomić finansującego o konieczności dokonania istotnej naprawy rzeczy.

§ 3. Korzystający obowiązany jest umożliwić finansującemu sprawdzenie rzeczy w zakresie określonym w § 1 i 2. **Treść niniejszego paragrafu stosuje się odpowiednio do leasingu praw.**

Art. 709⁸. § 1. Finansujący nie odpowiada wobec korzystającego za wady rzeczy, chyba że wady te powstały na skutek okoliczności, za które finansujący ponosi odpowiedzialność. Postanowienia umowne mniej korzystne dla korzystającego są nieważne.

§ 2. Z chwilą zawarcia przez finansującego umowy ze zbywcą z mocy ustawy przechodzą na korzystającego uprawnienia z tytułu wad rzeczy przysługujące finansującemu względem zbywcy, z wyjątkiem uprawnienia odstąpienia przez finansującego od umowy ze zbywcą.

§ 3. Wykonanie przez korzystającego uprawnień określonych w § 2 nie wpływa na jego obowiązki wynikające z umowy leasingu, chyba że finansujący odstąpi od umowy ze zbywcą z powodu wad rzeczy.

§ 4. Korzystający może żądać odstąpienia przez finansującego od umowy ze zbywcą z powodu wad rzeczy, jeżeli uprawnienie finansującego do odstąpienia wynika z przepisów prawa lub umowy ze zbywcą. Bez zgłoszenia żądania przez korzystającego finansujący nie może odstąpić od umowy ze zbywcą z powodu wad rzeczy.

§ 5. W razie odstąpienia przez finansującego od umowy ze zbywcą z powodu wad rzeczy, umowa leasingu wygasa. Finansujący może żądać od korzystającego natychmiastowego zapłacenia wszystkich przewidzianych w umowie a niezapłaconych rat, pomniejszonych o korzyści, jakie finansujący uzyskał wskutek ich zapłaty przed umówionym terminem i wygaśnięcia umowy leasingu oraz umowy ze zbywcą.

§ 6. Treść niniejszego artykułu stosuje się odpowiednio do leasingu praw.

Art. 709⁹. Korzystający powinien używać rzeczy i pobierać jej pożytki w sposób określony w umowie leasingu, a gdy umowa tego nie określa – w sposób odpowiadający właściwościom i przeznaczeniu rzeczy. **Treść niniejszego artykułu stosuje się odpowiednio do leasingu praw.**

Art. 709¹⁰. Bez zgody finansującego korzystający nie może czynić w rzeczy zmian, chyba że wynikają one z przeznaczenia rzeczy.

Art. 709¹¹. Jeżeli mimo upomnienia na piśmie przez finansującego korzystający narusza obowiązki określone w art. 709⁷ § 1 lub w art. 709⁹ albo nie usunie zmian w rzeczy dokonanych z naruszeniem art. 709¹⁰, finansujący może wypowiedzieć umowę leasingu ze skutkiem natychmiastowym, chyba że strony uzgodniły termin wypowiedzenia. **Treść niniejszego artykułu stosuje się odpowiednio do leasingu praw.**

Art. 709¹². § 1. Bez zgody finansującego korzystający nie może oddać rzeczy do używania osobie trzeciej.

§ 2. W razie naruszenia obowiązku określonego w § 1, finansujący może wypowiedzieć umowę leasingu ze skutkiem natychmiastowym, chyba że strony uzgodniły termin wypowiedzenia.

§ 3. Treść niniejszego artykułu stosuje się odpowiednio do leasingu praw.

Art. 709¹³. § 1. Korzystający obowiązany jest płacić raty w terminach umówionych.

§ 2. Jeżeli korzystający dopuszcza się zwłoki z zapłatą co najmniej jednej raty, finansujący powinien wyznaczyć na piśmie korzystającemu odpowiedni termin dodatkowy do zapłacenia zaległości z zagrożeniem, że w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu może wypowiedzieć umowę leasingu ze skutkiem natychmiastowym, chyba że strony uzgodniły termin wypowiedzenia. Postanowienia umowne mniej korzystne dla korzystającego są nieważne.

§ 3. Treść niniejszego artykułu stosuje się odpowiednio do leasingu praw.

Art. 709¹⁴. § 1. W razie zbycia rzeczy przez finansującego nabywca wstępuje w stosunek leasingu na miejsce finansującego.

§ 2. Finansujący powinien niezwłocznie zawiadomić korzystającego o zbyciu rzeczy.

§ 3. Treść niniejszego artykułu stosuje się odpowiednio do leasingu praw.

Art. 709¹⁵. W razie wypowiedzenia przez finansującego umowy leasingu na skutek okoliczności, za które korzystający ponosi odpowiedzialność, finansujący może żądać od korzystającego natychmiastowego zapłacenia wszystkich przewidzianych w umowie a niezapłaconych rat, pomniejszonych o korzyści, jakie finansujący uzyskał wskutek ich zapłaty przed umówionym terminem i rozwiązania umowy leasingu.

Art. 709¹⁶. Jeżeli finansujący zobowiązał się, bez dodatkowego świadczenia, przenieść na korzystającego własność rzeczy **lub inne prawo** po upływie oznaczonego w umowie czasu trwania leasingu, korzystający może żądać przeniesienia własności rzeczy **lub innego prawa w zakresie objętym umową leasingu** w terminie miesiąca od upływu tego czasu, chyba że strony uzgodniły inny termin.

Art. 709¹⁷. Do odpowiedzialności finansującego za wady rzeczy powstałe na skutek okoliczności, za które finansujący ponosi odpowiedzialność, uprawnień i obowiązków stron w razie dochodzenia przez osobę trzecią przeciwko korzystającemu roszczeń dotyczących rzeczy, odpowiedzialności korzystającego i osoby trzeciej wobec finansującego w razie oddania rzeczy tej osobie przez korzystającego do używania, zabezpieczenia rat leasingu i świadczeń dodatkowych korzystającego, zwrotu rzeczy przez korzystającego po zakończeniu leasingu oraz do ulepszenia rzeczy przez korzystającego stosuje się odpowiednio przepisy o najmie, a do zapłaty przez korzystającego rat przed terminem płatności stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży na raty. **Treść niniejszego artykułu stosuje się odpowiednio do leasingu praw.**

Art. 709¹⁸. ~~Do umowy, przez którą jedna strona zobowiązuje się oddać rzecz stanowiącą jej własność do używania albo do używania i pobierania pożytków drugiej stronie, a druga strona zobowiązuje się zapłacić właścicielowi rzeczy w umówionych ratach wynagrodzenie pieniężne, równe co najmniej wartości rzeczy w chwili zawarcia tej umowy, stosuje się odpowiednio przepisy niniejszego tytułu.~~

§ 1. Do umowy, przez którą jedna strona zobowiązuje się oddać rzecz stanowiącą jej własność do używania albo do używania i pobierania pożytków drugiej stronie, a druga strona zobowiązuje się zapłacić właścicielowi rzeczy w umówionych ratach wynagrodzenie pieniężne, równe co najmniej wartości rzeczy w chwili zawarcia tej umowy, stosuje się odpowiednio przepisy niniejszego tytułu.

§ 2. Przepisy niniejszego tytułu stosuje się także do umowy, przez którą jedna strona zobowiązuje się w zakresie przysługującego jej prawa zapewnić korzystającemu możliwości wykonywania tego prawa w oznaczonym zakresie, a druga strona zobowiązuje się zapłacić uprawnionemu w umówionych ratach wynagrodzenie pieniężne równe co najmniej wartości prawa w chwili zawarcia tej umowy.

Bibliografia

- Adamus R., *Roszczenia finansującego z tytułu ustania niewykonanej przez korzystającego umowy leasingu*, [w:] 50 lat kodeksu cywilnego, red. P. Stec, M. Załucki, Warszawa 2015, LEX.
- Alpa G., *Qualificazione dei contratti di leasing e di factoring e suoi effetti nella procedura fallimentare*, Nuova giur. civ. comm., 1988, II.
- Baliga B., Kućka M., *Korzystanie z praw autorskich. Użytkowanie i dzierżawa a licencje*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2008, nr 2.
- Barenghi A., *Osservazioni in tema di leasing*, Giur. comm., 1985, II.
- Becker M., *Leasing nach IFRS: Beurteilung, Bilanzierung und Berichtspflichten*, 1. Aufl., München 2006.
- Belloni-Peressutti P., [w:] *Commentario breve al codice civile*, red. G. Cian, A. Trabucchi, Milani 2004.
- Borysiak W., [w:] W. Borysiak, M. Grochowski, J. Sadowski, *Umowy o korzystanie z rzeczy – najem, dzierżawa, leasing*, Warszawa 2016, LEX.
- Brol J., *Umowa leasingu*, Warszawa 2002, 2010.
- Buonaguidi V., *Il contratto di leasing. Inquadramento normativo e prassi giurisprudenziale con riferimento ai rapporti bancari*, <https://cdn.avvocato360.it/904fcd52-109d-4964-ab94-6476b-3cbceb0/1beb4223-11f5-46c8-b189-71af5b1daa62/Il-contratto-di-leasing.pdf> (dostęp: 13 października 2022 r.).
- Buonocore V., Fantozzi A., Alderighi M., Ferrarini G., *Il leasing, profili privatistici e tributari*, Milano, 1975.
- Bussani M., *Locazione finanziaria*, Riv. dir. civ., 1986, II.
- Bussani M., Cendon P., *I contratti nuovi. Casi e materiali di dottrina e di giurisprudenza. Leasing, factoring, franchising*, Padova, 1989.
- Calandra Bonauro V., *Orientamenti della dottrina in tema di locazione finanziaria*, Riv. dir. civ., 1978, II.
- Capo G., *I finanziamenti bancari garantiti da IP*, AIDA, 2009.

- Caselli G., *Leasing*, Contr. e impr., 1985.
- Chiomenti F., *Il leasing finanziario e le scuole giuridiche ortopediche*, Riv. dir. comm., 1988, II.
- Chiomenti F., *Il leasing*, il Tribunale di Milano e Donna Prassede, Riv. dir. comm., 1980.
- Ciszewski J., *Leasing nieruchomości – uwagi de lege lata i de lege ferenda*, [w:] *Instytucje prawa handlowego w przyszłym kodeksie cywilnym*, red. T. Mróz, M. Stec, Warszawa 2012.
- Clarizia R., *Contratti di leasing*, [w:] *I contratti del mercato finanziario*, red. E. Gabrielli, R. Lenet, Trattato dei contratti, red. P. Rescigno, E. Gabrielli Torino, 2004.
- Clarizia R., *I contratti per il finanziamento dell'impresa: mutuo di scopo, leasing, factoring*, [w:] *Trattato di diritto commerciale*, red. V. Buonocore, Torino, 2002.
- Clarizia R., *La Cassazione, la locazione finanziaria e i contratti di finanziamento*, Riv. it. leasing, 1986.
- Clarizia R., *La locazione finanziaria*, Nuova giur. civ. comm., 1985, II.
- Clarizia R., *La locazione finanziaria (financial leasing) come contratto con causa di finanziamento*, Il Tremisse, 1975, nr 19.
- Corbo N., *Autonomia privata e causa di finanziamento*, Milano, 1990.
- Cotta Ramusino E., *Valutazione e Valorizzazione dei titoli di proprietà industriale per l'autofinanziamento, l'access al credito e al capitale di rischio*, 2008/2009, https://www.to.camcom.it/sites/default/files/chi-siamo/11362_CCIAATO_16112010.pdf (dostęp: 13 października 2022 r.).
- De Nova G., *Il contratto di leasing*, Milano, 1995.
- Denozza F., *Aspetti negoziali del leasing*, [w:] AA.VV., *Il leasing verso gli anni '90: fra realtà negoziale e prospettive di cambiamento*, Brescia, 1988.
- Dubis W., [w:] *Kodeks cywilny*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2017.
- Ferranini G., *La locazione finanziaria*, Milano, 1977.
- Ferranini G., *Problemi della locazione finanziaria: esperienze giurisprudenziali e prassi contrattuale in Italia e all'estero*, [w:] *Nuovi tipi contrattuali e tecniche di redazione nella pratica commerciale. Profili comparatistici*, red. P. Verrucoli, Milano, 1978.
- Frignani A., *Il leasing verso una disciplina legislativa completa*, Giur. it., 1983.
- Frignani A., *La locazione finanziaria negli ordinamenti di civil e di common law*, Riv. it. leasing, 1988.
- Gabrielli G., *Sulla funzione del leasing*, Riv. dir. civ., 1979, II.
- Gallo P., *Contratto e buona fede, Buona fede in senso oggettivo e trasformazioni del contratto*, Utet, Torino, 2014.
- Giorgiani F., *Riflessioni sul contratto di leasing e fallimento dell'*, Riv. it. leasing, 1986.
- Gorgoni M., *Sulla qualificazione giuridica del leasing*, Riv. not., 1993.
- Gos W., Trzpioła K., *Leasing według ustawy o rachunkowości*, ABC, LEX.
- Gursky K.H., *Schuldrecht. Besonderer Teil*, Heidelberg 2005.
- Hastedt U., Mellwig W., *Leasing (Rechtliche und ökonomische Grundlagen)*, Recht und Wirtschaft Verlag, Heidelberg 1998.

- Heintzmann W., [w:] *Soergel Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 8. Schuldrecht 6 (§§ 535–610), red. H.W. Eckert, Stuttgart 2007.
- Huet J., Decocq G., Grimaldi C., Lécuyer H., Morel-Maroger J., *Traité de droit civil, Les principaux contrats spéciaux*, Paris, 2012.
- Huszcz Z., *Umowa leasingu*, „Monitor Prawniczy” 2001, nr 2.
- Imbrenda M., *Leasing e lease back*, [w:] *Tratt. dir. civ., del Consiglio nazionale del Notariato*, red. P. Perlingieri, Napoli, 2008.
- IP Rights and Loan Financing: European Perspective, http://techlaw.org/wp-content/uploads/2011/05/110426_IP-rights-and-loan-financing_1.pdf (dostęp: 13 października 2022 r.).
- Karius T., *Intellectual Property and Intangible Assets Alternative valuation and financing approaches for the knowledge economy in Luxembourg*, <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/126183/1/846567334.pdf> (dostęp: 13 października 2022 r.).
- Kidyba A., *Prawo handlowe*, Warszawa 2018.
- Koch J., [w:] *Münchener Kommentar zum BGB | Finanzierungsleasing* Rn. 12, 5. Auflage 2008.
- Koch J., [w:] *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 3. Schuldrecht: Besonderer Teil I*, red. W. Krüger, H.P. Westermann, München 2012.
- Kopaczyńska-Pieczniak K., [w:] *Kodeks cywilny, t. 3, Zobowiązania. Część szczególna*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014.
- Kopaczyńska-Pieczniak K., [w:] *Kodeksowe umowy handlowe*, red. A. Kidyba, Warszawa 2014, LEX.
- Kopaczyńska-Pieczniak K., [w:] *Kodeksowe umowy handlowe*, red. A. Kidyba, Warszawa 2018.
- Krauss J., [w:] *Prawo handlowe*, red. J. Okolski, M. Modrzejewska, Warszawa 2016.
- La Torre M.R., *La natura giuridica del leasing secondo la Corte costituzionale*, *Giur. it.*, 1988.
- LEASING LEXIKON: Software-Leasing, <https://autoleasing.de/software-leasing/> (dostęp: 13 października 2022 r.).
- Lener G., *La qualificazione del leasing fra contratto plurilaterale ed «operazione giuridica»*, *Studium iuris*, 2001.
- Leo E.M., *L'essenza del credito e il leasing finanziario*, *Riv. soc.*, 1978.
- Lipari N., *Leasing e vendita con patto di riservato dominio alla luce dei recenti orientamenti giurisprudenziali*, [w:] *Sviluppi e nuove prospettive della disciplina del leasing e del factoring in Italia*, red. A. Munari, Milano, 1988.
- Luminoso A., *Natura del leasing e oggetto dello scambio*, *Riv. it. leasing*, 1987.
- Maggiolo M., *Le garanzie nel credito cinematografico*, AIDA, 2009.
- Malaurie Ph., Aynès L., Gautier P.-Y., *Les contrats spéciaux*, Paris 2014.
- Marchio A.M., *Atipicità e funzione economica del leasing*, *Giur. it.*, 1985.
- Monticelli S., *Leasing*, in *Banca, borsa e tit. cred.*, 1989, II.

- Mróz T., [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, t. 9, *Prawo zobowiązań – umowy nienazwane*, red. W.J. Katner, Warszawa 2015.
- Munari A., *Il leasing come contratto atipico di durata*, Foro pad., 1986, I.
- Niewęłowski A., *Glosa do wyroku SN z 26 stycznia 2011 r., IV CSK 274/10*, „Glosa” 2012, nr 2.
- Norden E., *Leasing immaterieller Wirtschaftsgüter, Spezifische Rechtsfragen und Bewertungskriterien*, FLF, 2020.
- Owsiak K., Pruchnicka-Grabias I., [w:] *Finansowanie działalności gospodarczej w Polsce. Wybrane zagadnienia*, red. I. Pruchnicka-Grabias, A. Szelańska, Warszawa 2006.
- Pałtynowicz M., Jakubisiak M., *Cywilnoprawna charakterystyka umowy leasingu na tle przepisów kodeksu cywilnego*, „Prawo Spółek” 2001, nr 7–8.
- Papin E., *Alertes juridiques sur le financement des investissements en logiciels*, 15 Septembre 2014, <https://www.cio-online.com/actualites/lire-alertes-juridiques-sur-le-financement-des-investissements-en-logiciels-7065.html> (dostęp: 13 października 2022 r.).
- Papin E., *Location financière de matériels: attention aux pièges*, 18 Novembre 2013, <https://www.cio-online.com/actualites/lire-location-financiere-de-materiels%C2%A0-attention-aux-pieges-6596.html> (dostęp: 13 października 2022 r.).
- Pardolesi R., *Leasing finanziario: si ricomincia da due*, Foro it., 1990, I.
- Pazdan M., *Kodeksowe unormowanie umowy leasingu*, „Rejent” 2002, nr 5.
- Pazdan M., [w:] *Kodeks cywilny, t. 2, Komentarz. Art. 450–1088. Przepisy wprowadzające*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2015.
- Pązik A., *Glosa do wyroku SN z 26 stycznia 2011 r., IV CSK 274/10*, LEX 2012.
- Perridon L., Steiner M., *Finanzwirtschaft der Unternehmung*, München 1993.
- Piechnik L., *O potrzebie nowelizacji umowy leasingu w kodeksie cywilnym*, „Radca Prawny” 2007, nr 4.
- Poczobut J., *Umowa leasingu*, Warszawa 2002.
- Poczobut J., [w:] *System Prawa Prywatnego*, red. Z. Radwański, t. 8, *Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, red. J. Panowicz-Lipska, Warszawa 2011.
- Purcaro D., *La locazione finanziaria. Leasing*, Padova, 1998.
- Radwański Z., Panowicz-Lipska J., *Zobowiązania – część szczegółowa*, Warszawa 2017.
- Santoro Passarelli F., *Variazioni civilistiche sul*, Riv. trim. dir. e proc. civ., 1984.
- Sbisà G., Velo D., *La giurisprudenza sul leasing in Europa*, Milano, 1984.
- Snitko-Pleszko M., *Umowa leasingu ze szczególnym jej zastosowaniem w prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych*, „Radca Prawny” 2001, nr 1.
- Stoffels M., [w:] *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit. Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse. Leasing (Leasingsrecht)*, red. D. Kaiser, Berlin 2014.
- Stoffels M., [w:] *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse. Leasing (Leasingsrecht)*, red. D. Kaiser, Berlin 2014.

- Vassallo Paleologo F., *I contratti di locazione finanziaria*, Padova, 1994.
- Velo D. (red.), *Il leasing: manuale sugli aspetti giuridici, economici e fiscali*, Roma, 1991.
- Violante A., *La individuazione della disciplina*, Napoli, 1988.
- Visalli N., *La problematica del leasing finanziario come tipo contrattuale*, Riv. dir. civ., 2000.
- Viti V., *La locazione finanziaria tra tipicità legale e sottotipi*, Roma, 2018.
- Weiss M., *Praxishandbuch Leasingbilanzierung: Grundlagen und Praxis der Bilanzierung nach HGB und IFRS*, 1. Aufl., Düsseldorf 2006.
- von Westphalen F.G., *Zivilrechtliche und steuerrechtliche Fragen beim Software-Leasing*, Der Betrieb 1989, Beilage Nr. 3 zu Heft 4/1989.
- Wiak J., *Finansujący jako strona umowy leasingu*, Warszawa 2019, LEX.
- Wiśniewski T., [w:] G. Bieniek i in., *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. 2, Warszawa 2009.
- Włodyka S., Spyra M., [w:] *System Prawa Handlowego*, red. S. Włodyka, t. 5, *Prawo umów handlowych*, red. M. Stec, Warszawa 2017.
- Wohle G., *Betriebswirtschaftliche Steuerlehre*, Bd. I 2, Hb. 7, München 1992.
- Załużcki M., *Licencja na używanie znaku towarowego. Studium prawnoporównawcze*, Warszawa 2008.
- Zeno Zencovich V., *Il la causa di finanziamento: una confutazione grafica*, Foro it., 1988, I.
- Zieleń S., [w:] W. Szewc, S. Zieleń, *Leasing w świetle prawa cywilnego i podatkowego*, Warszawa 2006.